

МСПМД (IMAS) 04.10

Друге видання
1 січня 2003 року
Поправка 6, травень 2013 року

Глосарій термінів, визначень і скорочень з питань протимінної діяльності

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017 (Нью-Йорк)
USA (США)

Електронна пошта: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498
Веб-сайт: www.mineactionstandards.org

Попередження

Цей документ є чинним з дати, вказаної на титульному аркуші. Оскільки Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД) підлягають регулярному огляду і перегляду, користувачі повинні перевіряти їх статус на веб-сайті проекту МСПМД (<http://www.mineactionstandards.org/>) або на веб-сайті ЮНМАС за адресою (<http://www.mineaction.org>).

Повідомлення про авторські права

Цей документ ООН є одним з Міжнародних стандартів протимінної діяльності (МСПМД) і авторські права на нього є захищеними ООН. Ані цей документ, ні витяги з нього не можуть відтворюватися, зберігатися чи передаватися у будь-якій формі, за допомогою будь-яких засобів для будь-якої іншої мети без попереднього письмового дозволу Служби ЮНМАС, що діє від імені Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ не призначається для продажу.

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017 (Нью-Йорк)
USA (США)

Електронна пошта: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498

Зміст

Зміст.....	iii
Глосарій термінів, визначень і скорочень з питань протимінної діяльності	1
1. Сфера застосування	1
2. Посилання.....	1
3. Терміни, визначення і скорочення	2
Реєстр поправок	44

Передмова

Міжнародні стандарти для програм у сфері гуманітарного розмінування були вперше запропоновані робочими групами на міжнародній технічній конференції, яка проходила у Данії у липні 1996 року. Були встановлені критерії для всіх аспектів процесу розмінування, рекомендовані стандарти й узгоджене нове універсальне визначення поняття «розмінування». Наприкінці 1996 року принципи, запропоновані у Данії, були розвинені робочою групою під керівництвом ООН і з'явилися «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування». Перше видання було опубліковане Службою Організації Об'єднаних Націй з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) у березні 1997 року.

З того часу сфера застосування цих початкових стандартів була розширена з метою включення інших елементів протимінної діяльності та відображення змін, внесених до операційних процедур, практики і норм. Ці стандарти були перероблені і перейменовані на Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД) і їх перше видання з'явилося у жовтні 2001 року.

Організація Об'єднаних Націй несе загальну відповідальність за створення умов і сприяння ефективному управлінню програмами протимінної діяльності, з розробкою і підтримкою стандартів включно. Тому Служба ЮНМАС є підрозділом у структурі Організації Об'єднаних Націй, що несе відповідальність за розробку і підтримку стандартів МСПМД. Підготовка стандартів МСПМД здійснюється за підтримки Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування.

Робота з підготовки, огляду і перегляду стандартів МСПМД здійснюється технічними комітетами за підтримки міжнародних, урядових і неурядових організацій. Найновішу версію кожного стандарту, разом з інформацією про роботу технічних комітетів, можна знайти за посиланням <http://www.mineactionstandards.org/>. Окремі стандарти МСПМД переглядаються не рідше ніж раз на три роки для відображення змін, які мають місце у нормах і практиці протимінної діяльності, а також для введення цих змін до міжнародних правил і вимог.

Глосарій термінів, визначень і скорочень з питань протимінної діяльності

1. Сфера застосування

У цьому глосарії дається зведений перелік термінів, визначень і скорочень, які використовуються у протимінній діяльності. У разі, якщо загальноновживаними є два чи більше альтернативних визначень, то вони всі наводяться у цьому глосарії.

Примітка Визначення можуть змінюватися і до цього Стандарту МСПМД можуть додаватися нові визначення. Для фіксації часу введення визначень, для нових визначень або змінених визначень вказується відповідна дата у дужках під словом або терміном, що визначається. Припускається, що всі інші визначення були включені до другого видання МСПМД (IMAS) 04.10 від 01 січня 2003 року.

2. Посилання

Нижченаведені нормативні документи містять положення, які через посилання на них стають положеннями даної частини стандарту. Щодо датованих посилань, то подальші зміни у таких виданнях або їхні переглянуті варіанти не застосовуються. Проте сторони угод, які ґрунтуються на цій частині стандарту, заохочуються у тому, щоб вивчити можливість застосування найновіших видань вказаних нижче нормативних документів. Щодо недатованих посилань, застосовується найновіше видання нормативного документа, на який дається посилання. Члени ISO і МЕК (IEC) ведуть реєстри чинних на даний момент стандартів ISO або ЄС (EN):

- a) Міжнародні технічні норми для боєприпасів МТНБ 01.40, Глосарій термінів, скорочень і визначень (IATG 01.40, Glossary of terms, abbreviations and definitions);
- b) ISO 3166, Коди представлення назв країн (ISO 3166, Codes for the representation of names of countries);
- c) ISO 9000:2000, Системи управління якістю – Основні поняття і термінологія (ISO 9000:2000, Quality management systems – Fundamentals and vocabulary);
- d) ISO 14000:2004, Системи екологічного менеджменту – Вимоги з рекомендаціями щодо використання (ISO 14000:2004, Environmental management systems – Requirements with guidance for use);
- e) ISO 10241, Міжнародні стандарти в галузі термінології – Підготовка і компонування (ISO 10241, International terminology standards – Preparation and layout);
- f) Настанова 51 ISO, Аспекти безпеки – Керівні принципи щодо їх включення до стандартів (ISO Guide 51, Safety aspects – Guidelines for their inclusion in standards);
- g) Настанова 2 ISO/МЕК, Стандартизація і пов'язані з нею види діяльності – Загальна термінологія (ISO/IEC Guide 2, Standardization and related activities – General vocabulary);
- h) Частина 2 Директив ISO/МЕК, Методологія розробки міжнародних стандартів (ISO/IEC Directives Part 2, Methodology for the development of International Standards);
- i) Частина 3 Директив ISO/МЕК, Правила щодо структури і розробки міжнародних стандартів (ISO/IEC Directives Part 3, Rules for the structure and drafting of International Standards);

- j) Підручник із застосування стандартів, Кількості та одиниці виміру (ISO Standards Handbook, Quantities and units);
- k) OHSAS 18001:1999, Системи управління безпекою та гігієною праці – Специфікації (OHSAS 18001:1999, Occupational health and safety management systems – Specifications);
- l) OHSAS 18002:2000, Системи управління безпекою та гігієною праці – Керівні принципи щодо впровадження OHSAS 18001 (OHSAS 18002:2000, Occupational health and safety management systems – Guidelines for the implementation of OHSAS 18001);
- m) МОП R164 – Рекомендації щодо безпеки та гігієни праці, 1981р. (ILO R164 – Occupational safety and health recommendation 1981);
- n) МОП C155 – Конвенція з питань безпеки та гігієни праці 1981р. (ILO C155 – Occupational safety and health convention 1981);
- o) ААР-6, Глосарій термінів і визначень НАТО (AAP-6, NATO glossary of terms and definitions);
- p) АОР 38 Спеціалізований глосарій термінів і визначень з питань безпеки боєприпасів (AOP 38 Specialist glossary of terms and definitions on ammunition safety);
- q) Конвенція про заборону використання протипіхотних мін (КЗВПМ) (Anti-personnel Mine Ban Convention (APMBC));
- r) Конвенція про заборону або обмеження використання конкретних видів звичайної зброї (CCW), Протокол II з поправками і Протокол V;
- s) Конвенція про касетні боєприпаси (CCM);
- t) Організація Об'єднаних Націй – Гендерні керівні принципи для програм протимінної діяльності.

3. Терміни, визначення і скорочення

Залишені касетні боєприпаси (abandoned cluster munitions)

(2009)

касетні боєприпаси або вибухонебезпечні бойові елементи касетних боєприпасів, які не були використані і були залишені чи кинуті і більше не знаходяться під контролем тієї сторони, що їх залишила або викинула. Вони можуть бути підготовленими до використання або й ні. (Конвенція про касетні боєприпаси (Конвенція CCM)).

Залишені вибухонебезпечні боєприпаси (ЗВБ) (Abandoned Explosive Ordnance AXO)

(2005)

вибухонебезпечні боєприпаси, що не були використані під час збройного конфлікту, що були залишені або кинуті однією зі сторін збройного конфлікту і що більше не знаходяться під контролем тієї сторони, що їх залишила або кинула. Залишені вибухонебезпечні боєприпаси можуть бути або можуть і не бути остаточно спорядженими, мати вставлений підрильник / детонатор, бути переведеними у бойовий стан чи іншим чином підготованими до використання. (Конвенція про заборону або обмеження використання конкретних видів звичайної зброї (Конвенція CCW), Протокол V)

Приймання (acceptance)

(2005)

офіційне визнання **спонсором** чи призначеним представником спонсора того, що **обладнання** відповідає вказаним вимогам і є придатним для використання у програмах з **протимінної діяльності**. Приймання може оформлюватися з неврегульованими застереженнями.

Шлях підходу / під'їзний шлях (access lane)

позначений прохід, що веде через **забруднений район**, який був очищений, для забезпечення **безпечного** пересування до потрібного пункту чи району.

Нещасний випадок (accident)

небажана подія, що призводить до спричинення **шкоди**.

Примітка: Це визначення було змінено порівняно з визначенням документа OHSAS 18001:1999.

Акредитація (accreditation)

(2009)

процедура, шляхом якої **організація з розмінування** отримує офіційне визнання як організація, що має компетенцію і можливості з планування, управління та операційного проведення протимінної діяльності безпечним, результативним й ефективним чином.

Примітка: Для більшості програм з протимінної діяльності національний орган з питань протимінної діяльності (**НОПМД**) є тим органом, який надає акредитацію. Міжнародні організації, такі як ООН чи регіональні органи також можуть впроваджуватися свої **схеми акредитації**.

Примітка: Відповідно до стандарту ISO 9000, **орган з «Акредитації»** надає акредитацію органам із «Сертифікації чи Реєстрації», які видають сертифікати ISO 9000 організаціям. Використання терміна у стандартах МСПМД (IMAS) є цілком відмінним від цього і ґрунтується на вищенаведеному головному визначенні, яке є добре зрозумілим членам спільноти, що залучена до протимінної діяльності.

Орган з акредитації (accreditation body)

організація, як правило, складова частина **НОПМД**, що несе відповідальність за управління національною системою **акредитації** та її функціонування.

Інформаційно-пропагандистська діяльність (advocacy)

у контексті **протимінної діяльності**, цей термін означає...громадську підтримку, рекомендації чи позитивне висвітлення з метою ліквідації або принаймні зменшення **ризиків** впливу чи самого **впливу**, пов'язаних з **мінами** та **ВЗВ**.

Угода (agreement)

(2004)

альтернативний термін для позначення поняття «контракт / договір». Угода містить усі основні елементи **контракту**.

Примітка: Є визначенням коли використовується у юридичному сенсі.

Всі необхідні заходи (all reasonable effort)

(2013)

описує те, що вважається мінімальним прийнятним рівнем проведення заходів з визначення і документування **забруднених районів** або видалення присутніх **мін / ВЗВ** або підозри на їх присутність. Всі необхідні заходи вважаються проведеними, коли виділення додаткових ресурсів вважається недоцільними з точки зору очікуваних результатів.

Протокол II з поправками (ПП II) (Amended Protocol II (APII))

Протокол II з поправками (ПП II) до Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невивіркову дію (Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which May be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects (Конвенція CCW)).

Примітка: Цей Протокол забороняє використання всіх **протипіхотних мін**, які неможливо виявити, і регулює використання більш загальних категорій **мін**, **мін-пасток** та інших пристроїв. Для цілей стандартів МСПМД у статті 5 викладені вимоги до **маркування** і **моніторингу замінованих районів**. У статті 9 наводиться інформація стосовно запису та використання інформації щодо **мінних полів** і замінованих районів. У Технічному додатку подано керівні засади щодо (серед іншого) запису інформації та міжнародних знаків для позначення мінних полів і замінованих районів.

Бойові припаси (ammunitions)

див. **боєприпаси**

Елемент невиймання (anti-handling device)

пристрій, який має на меті захистити **міну** і є частиною міни, пов'язаний з нею, приєднаний до неї або поміщений під нею, який спрацьовує у разі спроби торкнутися міни чи іншим чином навмисно її потривожити. (КЗППМ) [АРМВС]

Конвенція про заборону протипіхотних мін (КЗППМ) (Anti-Personnel Mine Ban Convention (АРМВС))

Оттавська Конвенція

Договір про заборону мін (КЗППМ)

Примітка: Передбачає повну заборону на використання, накопичення, виробництво і передачу протипіхотних мін (**ППМ**), а також їх знищення. Для цілей документів **МСПМД** у статті 5 КЗППМ викладено вимоги до знищення ППМ у замінованих районах. У статті 6 детально описуються заходи забезпечення прозорості, що вимагаються відповідно до Договору, включно з інформацією про розташування **замінованих районів** або районів, стосовно яких є підозри, що вони заміновані, а також заходи, які здійснюються для попередження місцевого населення.

Протипіхотні міни (ППМ) (Anti-Personnel Mines (АРМ))

міна, призначена для того, щоб вибухати від присутності, близькості або контакту людини, яка виводить з ладу, калічить або вбиває одну чи більше осіб.

Примітка: Міни, призначені для спрацьовування від присутності, близькості або контакту з транспортним засобом а не людиною і при цьому обладнані елементами невиймання, не вважаються протипіхотними мінами лише на тій підставі, що вони є так обладнаними. [КЗППМ]

Прикладні дослідження (applied research)

наукові дослідження, спрямовані на вирішення чітко визначених проблем і ринкових можливостей.

Примітка: Їх основна мета полягає у визначенні здійсненності застосування технології для вирішення чітко визначеної проблеми в межах встановлених параметрів, таких як витрати, час і ризик.

Заряджений (armed)

(2009)

стан міни або вибухових боєприпасів, коли всі елементи вогневого ланцюга детонатора готові і здатні до запалювання / спрацьовування завдяки докладеній енергії.

Аудит (audit)

(2006)

оцінка адекватності управлінських засобів контролю для забезпечення економічного й ефективного використання ресурсів; збереження фондів; достовірності фінансової та іншої інформації; забезпечення відповідності вимогам нормативних актів, правил і встановлених положень; результативності системи управління ризиками; а також адекватності організаційних структур, систем і процесів.

Поле бою (battlefield)

(2007)

означає зону, в якій було знайдено **ВЗВ**, включно з **НВБ** і **ЗВБ**. Вона може включати колишні **райони боїв**, оборонні позиції та майданчики, на яких були залишені боєприпаси повітряної доставки або артилерійські боєприпаси, з яких проводився обстріл або на які скидалися бомби.

Очищення району боїв (ОРБ) (Battle Area Clearance (BAC))

(2005)

систематичне і контрольоване очищення небезпечних районів, у яких, за наявною інформацією, небезпека не пов'язана з **мінами**.

Опорна позначка (benchmark)

(2004)

у контексті *гуманітарного розмінування*, цей термін означає..... нерухомий пункт відліку, який використовується для визначення місцезнаходження позначеного і зареєстрованого **небезпечного предмета** або **мінонебезпечного району**. Вона, зазвичай, має бути розташована на невеликій відстані за межами мінонебезпечного району.

Примітка: Опорна позначка може не знадобитися якщо **пункт відліку** вже є у достатній близькості до периметру **мінонебезпечного району**.

Незнешкоджений елемент бомби (Bomb Live Unit (BLU))

(2004)

частина номенклатури одного з типів суббоєприпасів, наприклад, BLU 26 або BLU 97.

Бомба малого калібру (bomblet)

див. **суббоєприпас (submunition)**.

Міна-пастка (booby trap)

вибуховий чи невибуховий пристрій, або інший матеріал, які навмисне встановлені для спричинення смерті або поранень при дотику до об'єкта, що здається нешкідливим, або при виконанні зазвичай безпечної дії. [AAP-6]

Пограничний прохід (boundary lane)

розмінована смуга по периметру мінонебезпечного району.

Квадрат (box)

(2005)

ділянка у формі квадрата, розбита з метою її обстеження собаками мінно-розшукової служби (**МРС**).

Примітка: Зазвичай розміри квадрата складають 10 м x 10 м, але можуть вибиратися й інші розміри.

Зона проведення інструктажу (briefing area)

(2004)

у контексті *гуманітарного розмінування* означає... добре помітний **контрольний пункт**, призначений служити першим пунктом входу на **майданчик проведення розмінування**.

Примітка: У зоні проведення інструктажу є план **мінного поля** і його поточний рівень розмінування у масштабі, досить великому для цілей інструктажу, із зазначенням місцезнаходження контрольних пунктів (автостоянка, пункт надання першої медичної допомоги, зона зберігання вибухових речовин, зона ведення робіт із **розмінування** і відповідних відстаней), а також місця, де **відвідувачам** надаються засоби захисту.

Майданчик для спалювання (burning site)

(2005)

майданчик, на якому дозволяється знищення **боєприпасів і вибухових речовин** шляхом спалювання.

Виключений район (cancelled area)

Виключена територія (m²) (cancelled land)

(2013)

певний район, який визнаний таким, що не містить доказів наявності мін / ВЗВ, після проведення нетехнічного обстеження підозрілих мінонебезпечних районів (ПМНР) і розмінованих мінонебезпечних районів (РМНР).

ККБ (CCM) (Конвенція про касетні боєприпаси 2008 року)

(2009)

ККБ забороняє використання, накопичення, виробництво і передачу касетних боєприпасів. Окремі статті Конвенції стосуються надання допомоги постраждалим, очищення забруднених районів і знищення запасів зброї.

КЗЗ (CCW (Конвенція про заборону конкретних видів звичайної зброї 1980 року) (2007)

Конвенція 1980 року про заборону конкретних видів звичайної зброї

Примітка: «Конвенція 1980 року про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію» зі змінами від 21 грудня 2001 року. Вона має п'ять частин або «протоколів». Лише два з них стосуються протимінної діяльності. **Протокол II з поправками** стосується сухопутних мін, мін-пасток та інших пристроїв, а **Протокол V** стосується проблеми вибухонебезпечних залишків війни (ВЗВ).

ЄКС (Європейський комітет стандартизації) (CEN (Committee European Normalisation))

«ЄКС» означає Європейський комітет стандартизації.

Примітка: Місією ЄКС є сприяння здійсненню добровільної технічної гармонізації у Європі спільно з міжнародними органами та європейськими партнерами Комітету. Європейські стандарти (які позначаються «ЄС» – Європейський стандарт) (EN (Europe Normalisation)) являють собою збірник норм, який забезпечує їх послідовне застосування в інтересах користувачів.

Домовленість, досягнута в межах Робочої групи ЄКС (ДРГ ЄКС) CWA (CEN Workshop Agreement)

(2007)

домовленість, розроблена в межах Семінару робочої групи ЄКС, яка відображає згоду певних осіб та організацій, відповідальних за її зміст.

Комітет з питань сертифікації (certification committee)

комітет, що призначається Службою ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) для регулярного огляду відповідності компонента **впливу** в межах процесу загальної оцінки протимінної діяльності (**ЗОПМД**) керівним принципам ООН з питань сертифікації, на основі звітів органів ООН з моніторингу **забезпечення якості**, які надходять з місць.

Примітка: Прийняття міжнародною спільнотою висновків щодо компонента впливу в межах процесу ЗОПМД конкретної країни залежить від його сертифікації комітетом ООН з питань сертифікації.

Очищення / розмінування (clearance)

(2013)

у контексті **протимінної діяльності**, цей термін стосується завдань або заходів забезпечення видалення та / або знищення всіх небезпек, пов'язаних з **мінами** та **ВЗВ**, у визначеному районі на **визначену глибину**.

Очищений / розмінований район (cleared area)

Очищена / розмінована територія (m²) (cleared land (m²))

(2013)

Певний район, розмінований шляхом видалення та / або знищення всіх визначених небезпек, пов'язаних з **мінами** і **ВЗВ**, на **вказану глибину**.

Розмінований прохід (cleared lane)

Безпечний прохід (safety lane)

загальний термін для будь-якого проходу, крім пограничного проходу, розмінованого групою з проведення обстеження або операцій розмінування відповідно до міжнародного стандарту для **розмінованих територій**. Цей термін може включати **шляхи підходу / під'їзні шляхи** поза межами **небезпечного району** або поперечні / контрольні проходи всередині небезпечного району.

Касетна бомба (КБ) (Cluster Bomb Unit (CBU))

витратний авіаційний боекомплект, який складається з касети і **суббоеприпасів**. (AAP-6)

Бомба містить і розкидає суббоеприпаси, які можуть бути **мінами** (протипіхотними або протитанковими), бетонобійними бомбами малого калібру (для руйнування злітно-посадкових смуг), осколковими бомбами малого калібру тощо.

Касетні боеприпаси (cluster munition)

(2009)

Примітка: Подане визначення «касетних боеприпасів» призначається для політичних цілей, як це визначається у Конвенції про касетні боеприпаси (ККБ). З технічної точки зору, «касетні боеприпаси» входять до загального визначення «вибухонебезпечних залишків війни» (**ВЗВ**).

Касетні боеприпаси є звичайними боеприпасами, призначеними для розкидання або вивільнення вибухових суббоеприпасів, причому кожен із касетних боеприпасів важить менше 20 кілограмів і містить такі вибухові суббоеприпаси. (ККБ)

До їх складу не входять:

- a) боеприпаси чи суббоеприпаси, призначені для скидання освітлювальних, димових бомб, піротехнічних засобів чи дипольних відбивачів; або боеприпаси, призначені виключно для функцій протиповітряної оборони;
- b) боеприпаси чи суббоеприпаси, призначені для створення електричних чи електронних ефектів;
- c) боеприпаси, які для уникнення невивіркованої дії на територію і ризиків, які несуть із собою суббоеприпаси, що не вибухнули, мають такі характеристики:
  - (i) кожен боеприпас містить менше 10 вибухових суббоеприпасів;
  - (ii) кожен вибуховий суббоеприпас важить більше 4 кілограмів;
  - (iii) кожен вибуховий суббоеприпас призначений для виявлення і знищення однієї цілі;
  - (iv) кожен вибуховий суббоеприпас обладнаний електронним пристроєм самознищення;
  - (v) кожен вибуховий суббоеприпас обладнаний електронною функцією самостійної деактивації.

Район, забруднений касетними боеприпасами (cluster munition contaminated area)

(2009)

район, про який відомо, або ж підозрюють, що він містить залишки касетних боеприпасів. (ККБ)

Співпраця (collaboration)

у контексті **закупівлі** обладнання для **протимінної діяльності**, цей термін означає...діяльність, яка стосується виключно закупівлі спільного **обладнання** двома чи більше організаціями.

Наявне у продажу і придатне до використання обладнання (Commercial off the Shelf (COTS))

у контексті **закупівелі** обладнання для **протимінної діяльності**, цей термін означає... обладнання, яке є доступним безпосередньо від виробника і не вимагає подальшого доопрацювання перед введенням в експлуатацію, крім незначних модифікацій.

Уніфікація (commonality)

у контексті **закупівель** обладнання для **протимінної діяльності**, цей термін означає... стан, який досягається, коли групи осіб чи організацій використовують спільні процедури та / або **обладнання**.

Зв'язок з громадами (community liaison)

Зв'язок з громадами у ході протимінної діяльності (community mine action liaison) (2009)

зв'язок з чоловіками і жінками громад, які постраждали від **мін / ВЗВ**, для обміну інформацією щодо присутності і **впливу** мін і ВЗВ, створення каналу зв'язку з програмою **протимінної діяльності** та розробки стратегій **зменшення ризику**. Зв'язок з громадами спрямований на забезпечення того, щоб різні потреби і пріоритети громад стали головними у плануванні, виконанні та **моніторингу** протимінних операцій.

Примітка: Зв'язок з громадами ґрунтується на обміні інформацією і залучає чоловіків, жінок, хлопців і дівчат громад до процесу прийняття рішень (до, протягом і після **розмінування**) з метою встановлення пріоритетів протимінної діяльності. Таким чином, програми протимінної діяльності прагнуть охопити всіх, орієнтуватися на потреби громад і забезпечувати максимальне залучення всіх верств населення громади. Це залучення передбачає спільне планування, виконання, моніторинг та **оцінювання** проектів.

Примітка: У межах зв'язку з громадами також проводиться робота з громадами для розробки тимчасових стратегій безпеки, які заохочують зміни поведінки окремих осіб і громади в цілому. Цей підхід спрямований на зменшення впливу мін / ВЗВ на окремих осіб і громади до того часу, поки ця **небезпека** не буде ліквідована.

Сумісність (compatibility)

у контексті **закупівелі** обладнання для **протимінної діяльності** цей термін означає... здатність двох чи більше компонентів або підкомпонентів обладнання або матеріалів існувати чи функціонувати в одному й тому ж середовищі без взаємних перешкод.

Формулювання концепції (concept formulation)

перша стадія процесу **закупівель**, яка охоплює період від появи ідеї до початкового Переліку оперативних потреб (ПОП) (Statement of Operational Need – SON).

Підтверджений небезпечний район (ПНР) (Confirmed Hazardous Area (CHA)) (2013)

район, щодо якого існує обґрунтована підозра у забрудненні **мінами / ВЗВ** на підставі непрямих доказів присутності мін / ВЗВ.

Забруднений район (contaminated area)

(2009)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає... район, щодо якого відомо або є підозра у тому, що він містить міни та /або ВЗВ.

Контракт (contract)

(2009)

офіційна юридично обов'язкова угода з конкретними умовами між двома чи більше юридичними особами, за якою є зобов'язання щось зробити взамін за цінну користь, яку називають «винагорода».

Підрядник (contractor)

(2009)

будь-яка організація (урядова, неурядова або комерційна), з якою укладено контракт на виконання одного з видів протимінної діяльності. Організація, відповідальна за виконання контракту в цілому, називається «генеральним підрядником». Інші організації чи сторони, яких залучає генеральний підрядник для виконання складових більш масштабного контракту, називають «субпідрядниками». Субпідрядники несуть відповідальність перед генеральним підрядником, а не перед замовником.

Контрольна зона або пункт (control area or point)

(2004)

усі пункти або зони, що використовуються для контролю пересування відвідувачів і персоналу на майданчику проведення розмінування.

Економічна ефективність (cost-effectiveness)

оцінювання балансу між робочими характеристиками системи і витратами протягом усього строку її експлуатації.

Контракт з оплатою витрат (cost-plus contract)

(2004)

контракт, відповідно до якого підрядникові відшкодовуються всі витрати, понесені ним при проведенні конкретного обсягу робіт, і виплачується додаткова одноразова сума або фіксований відсоток від витрат, які підлягають відшкодуванню.

Критична невідповідність (critical non-conformity)

(2004)

виявлена під час **інспекції** невідповідність ділянки площею 1,0 м² вказаним вимогам щодо **розмінування**. Стандарт МСПМД (IMAS) визначає два типи критичної невідповідності:

- a) виявлено міну або ВЗВ; й
- b) інші критичні невідповідності, які визначаються Національним органом з питань протимінної діяльності (НОПМД).

Знезаражування (decontamination)

процес видалення небажаного забруднення з випробувального обладнання, інструментів і приладдя, які використовуються при підготовці польового випробування. (Визначення використовується лише для використання собак мінно-розшукової служби МРС).

Дефлаграція (deflagration)

(2009)

технічний термін, який описує дозвукове горіння, що зазвичай розповсюджується шляхом теплопровідності (гарячий матеріал нагріває наступний шар холодного матеріалу і запалює його (АОР 38)).

Демілітаризація (demilitarisation)

(2009)

дія видалення чи іншої нейтралізації військового потенціалу боєприпасу. Демілітаризація є необхідним кроком для військового обладнання, перш ніж воно може бути дозволеним для використання у невійськовому середовищі (АОР 38).

Процес, який робить **боєприпаси** непридатними для початкового призначення.

Спеціаліст з розмінування (deminer)

(2009)

чоловік або жінка, що має кваліфікації та залучається до проведення заходів **розмінування на майданчику проведення розмінування**.

Розмінування (demining)

Гуманітарне розмінування (humanitarian demining)

заходи, які провадять до ліквідації небезпек, пов'язаних з **мінами і ВЗВ**, включаючи **технічне обстеження**, складання карт, **розмінування**, **маркування**, підготовку документації після розмінування, **зв'язки з громадами** щодо **протимінної діяльності й передачу очищеної території**. Розмінування може здійснюватися різними видами організацій: громадськими організаціями, комерційними компаніями, національними групами з **протимінної діяльності** або військовими підрозділами. Розмінування може мати екстрений характер або ж виконуватися для цілей соціально-економічного розвитку.

Примітка: Відповідно до стандартів і настанов **МСПМД (IMAS)**, **очищення** територій від мін і ВЗВ вважається лише однією частиною процесу розмінування.

Примітка: Відповідно до стандартів і настанов МСПМД (IMAS), розмінування вважається однією із складових протимінної діяльності.

Примітка: Відповідно до стандартів і настанов МСПМД (IMAS), терміни «розмінування» і «гуманітарне розмінування» є взаємозамінними.

Нещасний випадок при розмінуванні (demining accident)

нещасний випадок на ділянці проведення розмінування, пов'язаний з небезпекою від мін і ВЗВ (див. **нещасний випадок, пов'язаний з мінами**).

План реагування на нещасні випадки при розмінуванні (demining accident response plan)

задокументований план, розроблений для кожної ділянки **проведення розмінування**, в якому докладно визначаються процедури, що мають застосовуватися для перевезення **постраждалих** з ділянки, де мав місце **нещасний випадок при розмінуванні**, до відповідного закладу надання медично-санітарної чи хірургічної допомоги.

Розмінувальна машина (demining machine)

(2009)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає...одиницю механічного обладнання, що використовується в операціях з розмінування.

Інцидент при розмінуванні (demining incident)

інцидент на ділянці **проведення розмінування**, пов'язаний з **небезпекою** від мін і ВЗВ (див. **інцидент, пов'язаний з мінами**).

Організація з розмінування (demining organisation)

означає будь-яку організацію (урядову, громадську, військову чи комерційну), яка несе відповідальність за реалізацію проектів або завдань розмінування. Організацією з розмінування може бути генеральний підрядник, субпідрядник, консультант або агент.

Розмінувальний підрозділ (demining sub-unit)

(2004)

елемент **організації з розмінування**, незалежно від його назви, який є операційно акредитованим для проведення одного чи кількох визначених видів заходів з **розмінування**, таких як **технічні обстеження**, ручне **розмінування**, знешкодження вибухонебезпечних предметів (**ЗВНП**) або використання собак мінно-розшукової служби (**МРС**).

Працівник, зайнятий в операціях з розмінування (demining worker)

(2009)

всі працівники, як чоловіки, так і жінки, які працюють на **майданчику проведення розмінування**.

Майданчик проведення розмінування (demining worksite)

(2004)

будь-яка робоча ділянка, де проводяться роботи з **розмінування**.

Примітка: Майданчики проведення розмінування охоплюють робочі зони, де проводяться заходи з обстеження, **розмінування** та знешкодження вибухонебезпечних предметів (**ЗВНП**), включаючи майданчики централізованої утилізації, що використовуються для знищення мін і ВЗВ, які були виявлені і видалені у ході операцій розмінування.

Примітка: Обстеження стосовно до майданчика проведення розмінування охоплює загальне обстеження, що проводиться для визначення небезпек, пов'язаних з мінами і ВЗВ, і небезпечних районів.

Ліквідація (demolition (dml))

знищення споруд, об'єктів або матеріалів за допомогою вогню, води, **вибухових речовин**, механічних чи інших засобів (ААР 6).

Ділянка проведення підривних робіт (demolition ground)

(2004)

район, у якому дозволяється **знищення боєприпасів і вибухових речовин шляхом детонації**.

Знищити (знищення) на місці (destroy (destruction) in situ)

Підірвати на місці (blow in situ).

(2009)

знищення будь-якого елемента боєприпасів за допомогою **вибухових речовин** без переміщення такого елемента з місця його знаходження, зазвичай, шляхом детонації **вибухового** заряду поряд з ним.

Знищення (destruction)

(2004)

процес остаточного перетворення стану **боєприпасів і вибухових речовин** на **інертний**, в результаті чого вони більше не можуть функціонувати за призначенням.

Організація зі знищення (destruction organisation)

(2004)

означає будь-яку організацію (урядову, військову чи комерційну), яка несе відповідальність за реалізацію проектів або завдань **знищення запасів вибухових речовин**. Організацією зі знищення може бути генеральний підрядник, субпідрядник, консультант або агент.

Виявлення (detection)

(2004)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... викриття присутності мін або **ВЗВ** за допомогою будь-яких засобів,.

Детонатор (detonator)

пристрій, що містить чутливу **вибухову речовину**, призначений для утворення **вибухової хвилі**. (AAP-6)

Роззброєння (disarm)

дія щодо знешкодження **міни** чи **вибухового боєприпасу** шляхом видалення **підричника** або запальника. Як правило, під час цієї процедури видаляється один чи кілька елементів вогневого ланцюга.

Касета (dispenser)

(2009)

контейнер або пристрій, який використовується для перенесення і випуску суббоєприпасів (AAP-)

Майданчик утилізації / знищення (disposal/destruction site)

(2009)

зона, в якій дозволяється знищення **боєприпасів** і **вибухових речовин** шляхом **детонації** та / або спалення.

ДНТ (динітротолуол) (DNT (Dinitrotolulene))

(2005)

залишковий продукт від виробництва **ТНТ** і продукт розпаду при розкладі **ТНТ**. Він, як правило, присутній у різних кількостях у будь-якому вибуховому пристрої, що містить **ТНТ**. Тиск парів **ДНТ** є набагато вищим за **ТНТ** і за деяких умов, виявити **ДНТ** легше за **ТНТ**.

Учебний боєприпас (drill munition)

(2005)

інертна копія боєприпасу, спеціально виготовлена для тренування, як наочний матеріал або для навчання.

Тривкість (durability)

здатність виробу або матеріалу продовжувати виконувати свою необхідну функцію за вказаних умов з плином часу. Тривкість є показником надійності з часом.

Примітка: Тривкість передбачає стійкість до деградації, корозії, розтріскування, розшарування, теплового шоку, зношування та наслідків пошкодження сторонніми об'єктами.

Ефективність (efficiency)

(2009)

у контексті **оцінки протимінної діяльності** цей термін означає... мірило того, наскільки економічно ресурси / вкладення (кошти, знання, час тощо) перетворюються на результати (**проміжні та кінцеві результати**).

Результативність (effectiveness)

(2009)

у контексті **оцінки протимінної діяльності** цей термін означає... ступінь, за якого було досягнуто або планується досягти цілей інтервенції, з урахуванням їх відносної важливості.

Комплект (ensemble)

комплект захисного одягу, який необхідно носити як захисний засіб.

Довкілля (environment)

середовище, в якому працює організація, включаючи повітря, воду, землю, природні ресурси, флору, фауну, людей та їх взаємозв'язками. (ISO 14001:2004 (E))

Екологічні аспекти (environmental aspects)

елемент діяльності або продуктів чи послуг організації, який може взаємодіяти з **довкіллям**. (ISO 14001:2004 (E))

Фактори довкілля (environmental factors)

фактори, що стосуються довкілля й впливають на розповсюдження запаху від **міни, виявлення** необхідного запаху та здатності людей і собак працювати безпечно і результативно. (тобто, вітер, дощ, температура, вологість, висота, сонце і рослинність). (Визначення застосовується лише для використання собак мінно-розшукової служби **МРС**).

Вплив на довкілля (environmental impact)

(2006)

будь-яка зміна у **довкіллі**, незалежно від того, чи є вона негативною, чи позитивною, яка повністю або частково є результатом **екологічних аспектів** діяльності організації. (ISO 14001:2004 (E))

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) (Environmental Impact Assessment (EIA))

(2007)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає... процес ідентифікації, передбачення, оцінки і пом'якшення біофізичних, соціальних та інших відповідних наслідків для довкілля в результаті заходів **протимінної діяльності** ще до прийняття рішень і зобов'язань.

Система екологічного менеджменту (СЕМ) (Environmental Management System (EMS))

(2006)

складова системи управління організації, що використовується для розробки і впровадження її екологічної політики та управління її екологічними аспектами. (ISO 14001:2004 (E))

Екологічна політика (environmental policy)

(2006)

загальні наміри і спрямування організації по відношенню до екологічних показників її діяльності відповідно до офіційно встановлених вищим керівництвом директив. (ISO 14001:2004 (E))

Обладнання (equipment)

фізична, механічна, електрична та / або електронна система, що використовується для підвищення ефективності людської діяльності, процедур і практик.

Європейський стандарт (ЄС) (European Normalisation (EN))

(2005)

Див. **ЄКС** (Європейський комітет стандартизації)

Оцінка (evaluation)

(2009)

аналіз результату чи ряду результатів для встановлення кількісних і якісних показників **результативності** й вартості програмного забезпечення, компонента, **обладнання** або системи в умовах середовища, в якому вони будуть функціонувати.

Примітка: Визначення, що використовується в контексті випробування й оцінки обладнання.

Оцінка має бути якомога більш систематичною й об'єктивною, може стосуватися діючого або завершеного проекту, програми чи політики, їх структури, виконання і результатів. Метою оцінки є визначення актуальності і виконання завдань, ефективності розвитку, результативності, впливу і довгострокової життєздатності. Оцінка повинна надавати достовірну і корисну інформацію, що дає змогу включити отриманий досвід до процесу прийняття рішень як реципієнтів, так і донорів.

Примітка: Визначення з Принципів оцінки допомоги для розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку, DAC, 1991.

Цей процес, спрямований на якомога більш систематичне й об'єктивне визначення користі або цінності певної операції.

Примітка: Слово «об'єктивно» вказує на потребу досягнення збалансованого аналізу, з визнанням упереджень та узгодженням точок зору різних учасників (усіх зацікавлених у програмах або тих, на кого вони мають вплив, включно з чоловіками- і жінками-бенефіціарами, які є головними учасниками) шляхом використання різних джерел і методів.

Примітка: Оцінка вважається одним зі стратегічних заходів.

Примітка: Визначення, що використовується по відношенню до програм. (*Підручник з питань політики і програмування, ЮНІСЕФ*)

Земляні роботи (excavation)

(2009)

процедури, що застосовуються у процесі **розмінування**, за допомогою яких видаляється ґрунт з метою виявлення або підтвердження присутності **мін** та / або **ВЗВ** під поверхнею землі.

Вибухові матеріали (explosive materials)

компоненти або допоміжні вироби, що використовуються **організаціями з розмінування**, і містять певні **вибухові речовини**, або ж поводять себе як вибухові речовини, наприклад, **детонатори** і **капсулі**.

Вибухонебезпечні предмети (ВНП) (Explosive Ordnance (EO))

всі боєприпаси, що містять **вибухові речовини**, ядерне паливо чи матеріали ядерного синтезу, а також біологічні та хімічні речовини. Вони включають бомби і боєголовки; керовані й балістичні ракети; артилерійські, мінометні, ракетні **боєприпаси** і боєприпаси до стрілецької зброї; всі **міни**, торпеди і глибинні бомби; піротехнічні засоби; касетні бомби і касети; патронні обойми і піротехнічні пристрої; електричні вибухові пристрої; таємні і саморобні вибухові пристрої; а також всі аналогічні і подібні предмети чи компоненти, що є вибухонебезпечними за своєю природою. (AAP-6)

Знешкодження вибухонебезпечних предметів (ЗВНП) (Explosive Ordnance Disposal (EOD))

(2005)

виявлення, ідентифікація, оцінка, **знешкодження**, видалення та **утилізація** вибухонебезпечних предметів (ВНП). Знешкодження ВНП може здійснюватися:

- c) як звичайна складова операцій **розмінування** після викриття **ВЗВ**;
- d) з метою утилізації ВЗВ, знайдених за межами **небезпечних районів** (це можуть бути поодинокі ВЗВ або ж більше їх число всередині конкретного району); або
- e) утилізації **ВНП**, які стали небезпечними в результаті розпаду, пошкодження або спроби **знищення**.

Вибухонебезпечні залишки війни (ВЗВ) (Explosive Remnants of War (ERW))

(2005)

Боєприпаси, що не вибухнули (НВБ) (Unexploded Ordnance (UXO)) і Залишені вибухонебезпечні боєприпаси (ЗВБ) (Abandoned Explosive Ordnance (AXO)). (Конвенція про заборону конкретних видів звичайної зброї, Протокол V).

Вибухові речовини (explosives)

речовини або суміш речовин, які під зовнішнім впливом здатні швидко вивільнити енергію у формі газів і тепла. (AAP-6)

Вибуховий суббоєприпас (explosive submunition)

(2009)

звичайний боєприпас, який для виконання свого завдання розсіюється або викидається касетним боєприпасом і призначений до функціонування шляхом детонації вибухового заряду до, в момент або після зіткнення (ККБ).

Несправний касетний боєприпас (failed cluster munition)

(2009)

касетний боєприпас, який був вистрілений, скинутий, запущений, випущений чи іншим чином доставлений і який повинен був би розкидати або вивільнити вибухові суббоєприпаси, але не зміг цього зробити. (ККБ)

Несправність (failure)

подія, за якої будь-яка система, **обладнання**, компоненти чи субкомпоненти не працюють відповідно до специфікацій.

Примітка: Несправності можуть класифікуватися щодо їх причини, ступеня, значущості, залежності і відповідальності.

Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) (Feasibility Study (FS))

дослідження з метою встановлення технічної здійсненності Переліку завдань і проміжних результатів (ПЗПР) з точки зору технології, витрат і часу.

Польовий редактор (field editor)

особа, головним обов'язком якої є забезпечення точності, послідовності, зрозумілості та ясності інформації, зібраної рахівниками на місцях.

Примітка: Польовий редактор повинен тісно співпрацювати з командами обстеження з метою забезпечення того, щоб процес перевірки даних проводився відразу після закінчення обстеження, і поки команди знаходяться приблизно у тій же місцевості, що й громада, дані щодо якої перевіряються.

Контракт з твердою ціною (fixed price contract)

(2004)

контракт, за яким **підрядник** отримує тверду ціну за виконання певного обсягу робіт або надання певного числа активів (розмінувальні команди, команди з використанням собак **МРС** або механічного обладнання) протягом узгодженого періоду часу. Тверда ціна стосується робіт в цілому, предметів постачання і послуг, які мають надаватися підрядником.

Форс-мажор (force majeure)

(2009)

розповсюджена стаття у **контрактах**, яка, фактично, звільняє обидві сторони від **відповідальності** чи зобов'язання у разі настання надзвичайної події чи обставин, які знаходяться поза контролем договірних сторін.

Повномасштабна розробка (ПМР) (Full Development (FD))

процедура, яка охоплює всі інженерні процеси, **випробування** і **тести**, необхідні для визначення остаточної детальної конструкції, що дає змогу почати повномасштабне виробництво.

Підрильник (fuze)

пристрій, який ініціює **вогневий** ланцюг. (AAP-6)

ґендерний аналіз (gender analysis)

(2009)

дослідження відмінностей між ролями чоловіків і жінок, а також їх різного доступу до ресурсів і контролю над ними. Це є інструмент для покращення розуміння того, яким чином відмінності між чоловіками і жінками впливають на їх можливості й проблеми, який може ідентифікувати перешкоди на шляху участі у діяльності з розвитку. (Міжнародний дослідницький центр з проблем розвитку¹)

ґендерна рівність (gender equality)

(2009)

рівні права, обов'язки і можливості чоловіків і жінок, і це також передбачає, що інтереси, пріоритети і потреби обох статей враховуються рівною мірою.

---

¹ www.idrc.org/fr/ev-126199-201-1-DO_TOPIC.html

Стратегія досягнення ґендерної рівності (або широке впровадження ґендерної перспективи) (gender mainstreaming (or mainstreaming a gender perspective))

(2009)

стосується процесу оцінки різних наслідків для жінок і чоловіків від будь-якої планованої дії, включаючи законодавство, політику чи програми, у всіх сферах і на всіх рівнях. Це є стратегія, спрямована на те, щоб потреби і досвід як жінок, так і чоловіків, стали невід'ємною складовою проектування, імплементації, моніторингу та оцінки політики і програм у всіх сферах політичного, економічного і суспільного життя з тим, щоб і жінки, і чоловіки могли отримувати однакову користь, та щоб не усталювалася нерівність.

(Група з питань протимінної діяльності ООН (ЮНМАТ) 2005)

ґендерно чутливий (gender sensitive)

(2009)

ґендерно чутливий підхід до протимінної діяльності враховує різний вплив, який мають вибухові загрози на чоловіків, жінок, хлопців і дівчат. Кінцевою метою ґендерно чутливої протимінної діяльності є проведення протимінної діяльності з повагою до ґендерної рівності і на основі її засад (див. ґендерна рівність).

Загальна оцінка протимінної діяльності (ЗОПМД) (General Mine Action Assessment (GMAA))

(200)

постійний процес, завдяки якому можна отримати всебічний перелік всіх зареєстрованих і / або підозрюваних місць розташування мін і ВЗВ, кількості й типів **вибухонебезпечних предметів** та інформацію про характеристики місцевих ґрунтів, рослинності й клімату; а також оцінка масштабів і **впливу** проблеми сухопутних мін і ВЗВ на окрему людину, громаду і країну.

Загальні вимоги (generic requirement)

характеристики робочих параметрів та умов довкілля, які будуть спільними для всіх видів планованого використання пропонованого **обладнання**.

Геоприв'язка (georeferencing)

процес, за допомогою якого графічні координати чи інші коди непрямой прив'язки додаються до табличних даних для забезпечення зручного порівняння, компіляції та аналізу неспівставних наборів даних на основі спільності місцеположень.

ГІС (GIS)

Географічна (або геопросторова) інформаційна система

організована сукупність комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення, географічних даних і персоналу, призначена для ефективного збирання, зберігання, оновлення, маніпулювання, аналізу і відображення всіх форм інформації з посиланням на географічні координати.

Примітка: ГІС дозволяє користувачеві у графічній формі оглядати численні шари даних на основі їх географічного розподілу і взаємозв'язку. ГІС містить потужний інструментарій для аналізу взаємозв'язків між різними шарами інформації.

Підготовка ґрунту (ground preparation)

(2009)

підготовка ґрунту у **підтвердженому** або **визначеному мінонебезпечному районі** за допомогою механічних засобів шляхом зменшення або видалення перешкод у проведенні розмінування, наприклад, розтяжних дротів, рослинності, металевого брухту і твердого ґрунту для того, що подальші операції з розмінування були більш ефективними. Підготовка ґрунту може передбачати, а може й не передбачати детонації, знищення чи видалення сухопутних мін.

Групова співбесіда (group interview)

(2009)

проведення офіційної співбесіди з групою **ключових інформаторів** (як чоловіків, так і жінок) у громаді, що зазнала впливу мін, стосовно того, де проводити обстеження на території цієї громади.

Передача (handover)

(2009)

процес, у ході якого бенефіціар (наприклад, **НОПМД** від імені місцевої громади чи землекористувача) отримує і приймає територію, щодо якої раніше були підозри у тому, що вона містить вибухонебезпечні предмети, але щодо якої ця підозра була у подальшому знята або знижена до прийнятного рівня, або шляхом проведення **нетехнічного обстеження, технічного обстеження або розмінування**.

Свідоцтво про передачу (handover certificate)

(2009)

документація, що використовується для реєстрації передачі території, щодо якої раніше була підозра у тому, що вона містить вибухонебезпечні предмети, але щодо якої ця підозра була у подальшому знята або знижена до прийнятного рівня.

Апаратні засоби (hardware)

обладнання, що має фізичні розміри і масу, на відміну від програмних **засобів**.

Шкода (harm)

тілесне ушкодження або нанесення шкоди **здоров'ю** людей, або нанесення шкоди майну чи довкіллю. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Шкідлива подія (harmful event)

(2004)

подія, за якої **небезпечна ситуація** призводить до нанесення **шкоди**. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Небезпека (hazard)

потенційне джерело **шкоди**. [Настанова 51 ICO ([ISO Guide 51):1999(E)]

(Міно)небезпечний район (hazard (ous) area)

Забруднений район (contaminated area)

(2009)

загальний термін для району, який вважається таким, що містить **міни і ВЗВ**.

Маркер небезпечної зони (hazard marker)

об'єкт(-и), що не є **попереджувальними знаками**, які використовуються для позначення меж **небезпечного району**, що містить **міни** і **ВЗВ**. Маркери небезпечної зони повинні відповідати специфікаціям, встановленим **НОПМД**.

Система маркування небезпеки (hazard marking system)

комплекс заходів (знаки та огороження), призначених для надання населенню попередження про **небезпеки**, пов'язані з **мінами** і **ВЗВ**, і захисту від них. Ця система може передбачати застосування знаків або маркерів, або зведення фізичних перешкод.

Попереджувальний знак (hazard sign)

постійний знак фабричного виробництва, який при розміщенні, як складова системи маркування, призначається для попередження населення про присутність **мін** і **ВЗВ**.

Небезпечна ситуація (hazardous situation)

(2004)

обставини, за яких для людей, майна або довкілля виникає загроза однієї або кількох **небезпек**. [Настанова 51 ICO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Здоров'я (health)

(2004)

у сфері праці, вказує не лише на відсутність хвороби чи недуги, але також включає фізичні і психічні елементи, що впливають на здоров'я і безпосередньо пов'язані з безпекою та гігієною праці. (Конвенція МОП №155)

Район підвищеного ризику (high risk area)

(2009)

певний район, що, як правило, є забрудненим у межах **Підтвердженого небезпечного району**, або ж район, який описується у **нетехнічному обстеженні** як такий, щодо якого існує більша ймовірність забруднення, ніж щодо інших районів.

Гуманітарне розмінування (humanitarian demining)

див. **розмінування** (Відповідно до стандартів і настанов МСПМД (IMAS), терміни «розмінування» і «гуманітарне розмінування» є взаємозамінними).

Міжнародні технічні норми для боєприпасів (МТНБ) (International Ammunition Technical Guidelines (IATG))

(2012)

Примітка: На норми МТНБ, за необхідності, даються посилання в межах стандартів МСПМД і вони є актуальними для організацій з розмінування стосовно питань зберігання, транспортування і логістики утилізації боєприпасів. Норми МТНБ також дають вказівки щодо очищення зі знешкодженням вибухонебезпечних предметів зон зберігання боєприпасів після вибуху.

Саморобний вибуховий пристрій (СВП) (Improvised Explosive Device (IED))

(2013)

закладений або виготовлений кустарним способом, пристрій, який містить **вибухову** речовину, руйнівні, смертоносні, токсичні, запалювальні, піротехнічні матеріали або хімікати, призначений для того, щоб знищувати, калічити, відволікати або тероризувати. Вони можуть включати елементи з військових запасів, проте, як правило, виготовляються із невійськових компонентів (МТНБ (IATG) 01.40:2011).

Вплив (impact)

(2009)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає...рівень соціальних та економічних негараздів, які переживає громада в результаті шкоди або ризику шкоди від небезпек, пов'язаних з мінами і ВЗВ, та забрудненими районами.

Примітка: **Вплив** є продуктом:

- a) присутності у громаді небезпек, пов'язаних з мінами і ВЗВ;
- b) **неприпустимого ризику**, пов'язаного в використанні об'єктів інфраструктури, таких як дороги, ринки тощо;
- c) неприпустимого ризику, пов'язаного з діяльністю забезпечення засобів до існування, такою як використання сільськогосподарських земель, водних ресурсів тощо;
- d) числа жертв інцидентів, пов'язаних з **мінами і ВЗВ** протягом останніх двох років.

Примітка: у контексті **оцінки протимінної діяльності** цей термін означає.... позитивні і негативні, первинні й вторинні довготривалі наслідки, спричинені певною інтервенцією – прямі чи опосередковані, заплановані чи незаплановані. Може бути замінений терміном «кінцевий **результат**».

Вільні від впливу (impact free)

(2004)

термін застосовується по відношенню до країн, у яких ще можуть бути **міни / ВЗВ**, але в яких **забруднені райони** не мають негативного соціально-економічного впливу на громади, наприклад, забруднення може зосереджуватися у віддалених, позначених і ненаселених районах.

Примітка: У більшості випадків термін «вільні від впливу» повинен розглядатися у статичному сенсі (тобто, вільні від впливу на цей момент часу), оскільки зміни соціально-економічного характеру можуть призвести до контакту людей з тими мінами і ВЗВ, які раніше не мали впливу.

Обстеження впливу (impact survey)

(2009)

оцінка соціально-економічного **впливу**, спричиненого фактичною чи гаданою присутністю **мін і ВЗВ**, з метою допомоги у планування і встановленні пріоритетів програм і проектів **протимінної діяльності**.

Система управління інформацією для протимінної діяльності ІМСМА, СУІПМД ІМСМА (IMSMA (Information Management System for Mine Action))

(2007)

Примітка: Це є інформаційна система управління критичними даними у польових програмах за підтримки ООН, якій віддають перевагу установи Організації Об'єднаних Націй. ІМСМА надає користувачам підтримку у збиранні даних, зберіганні даних, звітності, аналізі інформації та діяльності з управління проектами. Її основними користувачами є персонал Центрів проведення протимінних операцій (**ЦПМО**) на національному і регіональному рівнях, проте ця система також розгортається для підтримки виконавців проектів **протимінної діяльності та організацій з розмінування на всіх рівнях**.

Інцидент (incident)

(2004)

подія, що призводить до **нешасного випадку**, або потенційно може призвести до нещасного випадку.

Інертний (inert)

боєприпас, який не містить **вибухових**, піротехнічних, **сльозогінних**, радіоактивних, хімічних, біологічних чи інших токсичних компонентів або речовин.

Примітка: **Інертний боєприпас** відрізняється від **учбового** боєприпасу тим, що він не обов'язково був спеціально виготовлений для учбових цілей. Інертний стан боєприпасу міг виникнути в результаті **процедури знешкодження** чи іншого процесу видалення всіх **небезпечних** компонентів і речовин. Він також стосується стану боєприпасу під час виготовлення до його заповнення чи обладнання вибуховими або небезпечними компонентами і речовинами.

Неофіційне розмінування (informal demining)

(2009)

самостійне **очищення** від **мін** і/або **ВЗВ** і маркування **небезпечного району**, що зазвичай проводиться місцевими мешканцями самостійно чи від імені їх громади. Неофіційне розмінування, яке часто описується як *ініціатива самопомоги* або *спонтанне розмінування*, зазвичай знаходиться поза межами або ж існує паралельно з офіційними структурами протимінної діяльності, такими як *розмінування*, що проводиться військовиками, або *гуманітарне розмінування* за підтримки ООН, міжнародних і національних неурядових організацій, приватних підприємств і урядів, серед інших ініціатив.

Примітка: Неофіційне розмінування часом також називають «сільським розмінуванням».

Інспекція (inspection)

(2004)

спостереження, вимірювання, вивчення, випробування, оцінка і перевірка одного чи кількох компонентів продукту чи послуги і їх порівняння із вказаними вимогами для визначення *відповідності*.

Інспекційний орган (inspection body)

організація, яка від імені національного органу з питань протимінної діяльності (**НОПМД**) здійснює контроль якості (**КЯ**) після завершення очищення території від мін, використовуючи процедури випадкової **вибірки** або інші належні й узгоджені методи **інспекції**.

Страховання (insurance)

(2009)

домовленість про фінансову компенсацію у разі ушкодження або втрати (майна, життя особи) фізичній особі чи організації на завчасно встановлених рівнях і у разі конкретно вказаних обставин.

Примітка: Страховання повинно включати відповідне страхове покриття на випадок хвороби, смерті або інвалідності для всього персоналу, а також страхове покриття відповідальності перед третіми сторонами.

Примітка: Таке страховання не обов'язково має організовуватися через страхового агента чи компанію, якщо цього не вимагають умови контракту. Схеми самостраховання (андеррайтинг), за умови, що вони є офіційно заснованими на принципах страхової діяльності і надають адекватне страхове покриття, можуть вважатися прийнятною альтернативою.

Інтегровані заходи протимінної діяльності й розвитку (поєднання заходів протимінної діяльності й розвитку) (integrated mine action and development (linking mine action and development))

(2009)

(1) Зусилля щодо збільшення того внеску, який протимінна діяльність робить у соціально-економічний розвиток і зменшення бідності, особливо у тих ситуаціях, коли забруднення території мінами і ВЗВ перешкоджає заходам відбудови і розвитку після завершення конфлікту. (2) Зусилля з боку інституцій економічного розвитку, які співпрацюють з організаціями, що займаються протимінною діяльністю, спрямовані на активну підтримку розвитку уражених мінами громад і регіонів.

Цільове використання (землі) (intended use (land))

використання землі після закінчення операцій розмінування.

Примітка: Цільове використання: використання продукту, процесу чи послуги відповідно до інформації, наданої постачальником. [Настанова 51 ICO ([ISO Guide 51]:1999(E))]

Примітка: Цільове використання землі повинне включатися до технічних умов завдання з розмінування і документації про передачу.

Взаємозамінність (interchangeability)

у контексті закупівлі обладнання для протимінної діяльності цей термін означає...умову, яка існує коли два чи більше елементів обладнання мають такі функціональні і фізичні характеристики, що їх можна вважати еквівалентними за ефективністю і тривкістю, і здатними замінювати одне одного без модифікації самих таких елементів або приєднаних до них елементів, за винятком регулювання, і без відбору щодо придатності й робочих характеристик.

Проміжний пункт (intermediate point)

(2004)

топографічні знаки, що встановлюються між **поворотними пунктами**, які знаходяться на відстані більш як 50 м один від одного.

Міжнародні стандарти протимінної діяльності (МСПМД) (International Mine Action Standards (IMAS))

(2009)

документи, розроблені ООН від імені міжнародної спільноти, які спрямовані на покращення безпеки, **якості** й ефективності протимінної діяльності шляхом надання настанов, встановлення принципів, і у деяких випадках, шляхом визначення міжнародних вимог і специфікацій.

Примітка: Вони дають систему відліку, яка заохочує, а в деяких випадках і вимагає, від спонсорів та менеджерів програм і проектів протимінної діяльності досягати узгоджених рівнів результативності й **безпеки** і демонструвати їх наявність.

Примітка: Вони надають спільну мову і рекомендують формати й правила обробки даних, які дозволяють здійснювати вільний обмін важливою інформацією; цей інформаційний обмін приносить користь іншим програмам і проектам і допомагає в мобілізації, встановленні пріоритетів та управлінні ресурсами.

Міжнародна організація стандартизації (ISO) (International Organisation for Standardization (ISO))

Примітка: Всесвітня федерація національних органів з більш ніж 130 країн. Результатом її роботи є міжнародні угоди, що публікуються як **стандарти** і **настанови** ISO. ISO є неурядовою організацією і розроблені нею стандарти є добровільними до застосування, хоча деякі (переважно ті, що стосуються **здоров'я, безпеки** та екологічних аспектів) були прийняті багатьма країнами як складова їх регуляторної бази. ISO має справу з усім спектром людської діяльності і багато із завдань та процесів, які використовуються у ході **протимінної діяльності**, мають відповідний стандарт. Перелік стандартів і настанов ISO подається у Каталогі ISO за посиланням (www.iso.ch/infoc/catinfo/html).

Примітка: Переглянуті стандарти протимінної діяльності були розроблені для забезпечення сумісності зі стандартами і настановами ISO. Прийняття формату і мови ISO надає деякі значні переваги, включаючи уніфікацію компонування, використання визнаної на міжнародному рівні термінології й краще сприйняття з боку міжнародних, національних і регіональних організацій, які звикли до серії стандартів і настанов ISO.

Інтрузивна машина (intrusive machine)

(2007)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає...**машину**, призначену для роботи всередині **забрудненого району**, у той час, як термін **«неінтрузивна машина»** означає машину призначену для роботи з **очищеної зони** або **відомої безпечної зони**, і лише її механічний інструмент працює у **небезпечній зоні**.

Інвестиційна експертиза (investment appraisal)

процес визначення цілей видатків, виявлення альтернативних шляхів досягнення цих цілей та оцінки способів забезпечення найвищого співвідношення витрати-результати.

Ключові інформатори (key informants)

(2009)

усі чоловіки, жінки і діти, які порівняно добре знають небезпечні райони у своїй громаді і навколо неї.

Примітка: Серед ключових інформаторів можуть бути лідери громади, особи, які постраждали від вибухових пристроїв і речовин, вчителі, релігійні лідери тощо, але не обов'язково лише вони.

Сльозогінний боєприпас (lachrymatory ammunition)

сльозогінний **боєприпас** містить хімічні речовини, призначені для виводу з ладу шляхом спричинення короточасної сльозотечі або запалення очей.

Розблокування території «ленд-реліз» (land release)

(2013)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін описує процес здійснення всіх необхідних заходів для ідентифікації, визначення і видалення всієї присутності й підозри на присутність **мін** і **ВЗВ** шляхом проведення **нетехнічного обстеження, технічного обстеження** та / або **розмінування**. Критерії «всіх необхідних заходів» визначаються Національним органом з протимінної діяльності (**НОПМД**).

Лист-угода (letter of agreement)

(2004)

простіша форма **контракту**, що визначає основні положення договору, без включення всіх подробиць. Вона може використовуватися як попередник офіційного контракту або, у деяких випадках, може використовуватися замість більш офіційного контракту.

Ліцензія (license)

(2004)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає...свідоцтво, що видається національним органом з питань протимінної діяльності (**НОПМД**) по відношенню до здатності або спроможності об'єкта, наприклад, майданчик проведення підривних робіт може отримувати ліцензію на проведення вибухів певної граничної потужності, а зони зберігання вибухових речовин можуть отримувати ліцензії на зберігання певних типів і кількості боєприпасів. **Організації з розмінування** отримують організаційну або операційну **акредитацію** від акредитаційного органу, уповноваженого НОПМД.

Поєднання протимінної діяльності з розвитком (ППДР) (Linking Mine Action with Development (LMAD))

(2009)

див. «інтегровані заходи протимінної діяльності й розвитку».

Місцеві вимоги (local requirement)

експлуатаційна ефективність і характеристики пропонованого **обладнання**, які відображають місцеві умови довкілля, експлуатаційні процедури та операційні вимоги.

Логістичне видалення (logistic disposal)

(2004)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає...видалення **боєприпасів і вибухових речовин** зі сховища їх **запасів** з використанням цілого ряду методів (це не обов'язково передбачає **знищення**). Логістичне видалення може вимагати, а може й не вимагати застосування **процедур знешкодження**.

Розмір ділянки (lot size)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає...ділянку землі (що складається з ряду одиниць площею 1,0 м² **розмінуваної території**), яка пропонується для проведення інспекції.

Склад (magazine)

(2004)

у контексті **протимінної діяльності** цей термін означає... будь-який будинок, споруду або контейнер, в яких дозволено зберігати вибухові матеріали.

Ремонтпридатність (maintainability)

(2009)

здатність підтримання або відновлення **обладнання**, компонента або субкомпонента за вказаних умов використання до зазначеного стану, коли технічне обслуговування виконується персоналом, який має конкретні рівні навичок, за вказаних умов і з використанням визначених процедур і ресурсів.

Маркування (marking)

проведення заходу чи комплексу заходів для ідентифікації розташування **небезпеки** або межі **небезпечного району**. Це може включати використання знаків, позначок фарбою тощо або зведення фізичних перешкод.

Система маркування (marking system)

узгоджена система умовних знаків для **маркування небезпек** або **небезпечних районів**.

Операції механічного розмінування (mechanical demining operations)

(2007)

означає використання **машин** в операціях з розмінування і може передбачати застосування однієї **машини**, що використовує один **механічний інструмент**, однієї машини, що використовує різні інструменти, або ряду машин, що використовують різні інструменти.

Механічні інструменти (mechanical tools)

(2007)

робочі елементи, прикріплені до **машини**, такі як ціпи, фрези, решета, коткові трали, екскаватори, плуги, магніти тощо. Одна машина може використовувати цілий ряд різних інструментів, які можуть бути фіксованими або змінними.

Персонал медичного забезпечення (medical support staff)

(2009)

чоловіки і жінки, що є співробітниками **організацій з розмінування**, які призначені, підготовлені й обладнані для надання першої допомоги і подальшого лікування працівників з **розмінування**, поранених в результаті **нещасного випадку**.

Меморандум порозуміння (МП) (Memorandum of Understanding (MOU))

документ, який використовуються для забезпечення сприяння ситуації чи операції, коли немає наміру створювати офіційні права й обов'язки відповідно до міжнародного законодавства, а є лише потреба висловити важливі зобов'язання у формі, що юридично не зобов'язує.

Міна (mine)

боєприпас, призначений для розміщення під землею, на землі або біля землі чи іншої поверхні, який вибухає від присутності, близькості або контакту з особою чи транспортним засобом. (КЗВПМ)

Нещасний випадок, пов'язаний з мінами (mine accident)

нещасний випадок поза **ділянкою проведення розмінування**, пов'язаний з небезпекою від **міни** або **ВЗВ** (див. **нещасний випадок при розмінуванні**).

Протимінна діяльність (mine action)

(2009)

заходи, спрямовані на зменшення соціального, економічного та екологічного **впливу мін і ВЗВ**, включаючи **суббоєприпаси, що не вибухнули**.

Примітка: Протимінна діяльність не обмежується лише розмінуванням; вона також стосується людей та суспільств і того, як на них впливає забруднення мінами і ВЗВ. Метою протимінної діяльності є зменшення ризику, пов'язаного із сухопутними мінами і ВЗВ, до такого рівня, коли люди можуть безпечно жити; за якого, економічний, соціальний розвиток і розвиток охорони здоров'я може відбуватися вільно від обмежень, які накладаються забрудненням мінами і ВЗВ, і за якого є можливість задовольняти різні потреби постраждалих. Протимінну діяльність складають п'ять груп заходів, що взаємно доповнюють одне одного:

- a) інформування про мінну небезпеку та небезпеку ВЗВ (ІМН);
- b) гуманітарне розмінування, тобто, обстеження мін і ВЗВ, укладання мап, маркування і розмінування;
- c) допомога постраждалим, включно з реабілітацією та реінтеграцією;
- d) знищення запасів вибухових речовин; і
- e) інформаційно-пропагандистська діяльність проти використання протипіхотних мін.

Примітка: Для підтримки цих п'яти компонентів протимінної діяльності вимагається ще ряд інших допоміжних видів діяльності, включаючи такі, як оцінка і планування, мобілізація ресурсів і визначення їх пріоритетності, управління інформацією, розвиток людських навичок і підготовка керівництва, управління якістю (УЯ), а також застосування, ефективного, належного і безпечного обладнання.

Центр протимінних операцій (ЦПМО) (Mine Action Centre (MAC))

Координаційний центр з проведення протимінних операцій (КЦПМО) (Mine Action Coordination Centre (MACC))

(2009)

організація, яка від імені **Національного органу з питань протимінної діяльності (НОПМД)**, там, де він наявний, як правило, несе відповідальність за планування, координацію, нагляд і, у деяких випадках, реалізацію проектів протимінної діяльності. Для національних програми протимінної діяльності, ЦПМО / КЦПМО зазвичай виступає як операційний офіс **НОПМД**.

Координаційний центр з проведення протимінних операцій (КЦПМО) (Mine Action Coordination Centre (MACC))

див. **Центр протимінних операцій (ЦПМО)**

Організація з питань протимінної діяльності (mine action organisation)

(2009)

означає будь-яку організацію (урядову, громадську, військову чи комерційну), яка несе відповідальність за реалізацію проектів або завдань розмінування. Організацією з питань протимінної діяльності може бути генеральний **підрядник**, субпідрядник, консультант або агент.

Інформованість про міни (mine awareness)

(2004)

див. **інформування про мінну небезпеку (ІМН)**.

Очищення від мін (mine clearance)

очищення певного району від мін і **ВЗВ** відповідно до завчасно встановленого стандарту.

Собака(-и) мінно-розшукової служби (МРС) (Mine Detection Dog(s) (MDD))

собака, який пройшов підготовку і використовується для виявлення мін, **ВЗВ** та інших **вибухонебезпечних** пристроїв.

Вільний від мін (mine free)

(2004)

термін, який застосовується до району, що був сертифікований як вільний від мін на вказану глибину. Також застосовується до країни або району, в яких не було проблеми забруднення мінами.

Мінний інцидент (mine incident)

інцидент поза ділянкою проведення розмінування, пов'язаний з небезпекою від мін або **ВЗВ** (див. **нещасний випадок при розмінуванні**).

Ризик, пов'язаний з мінами (mine risk)

(2004)

ймовірність і серйозність тілесної та матеріальної шкоди, нанесеної людям, майну або довкіллю в результаті ненавмисної **детонації** міни або **ВЗВ**. [Адаптовано з Настанови 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Інформування про мінну небезпеку та небезпеку ВЗВ (IMH) (Mine Risk Education (MRE))

(2009)

заходи, спрямовані на зменшення ризику тілесного ушкодження, спричиненого мінами / ВЗВ, шляхом підвищення інформованості чоловіків, жінок і дітей відповідно до їх різних аспектів вразливості, ролей і потреб, і пропагування змін поведінки, включаючи **розповсюдження інформації для населення, освіти і навчання, а також зв'язки з громадами щодо протимінної діяльності.**

Зменшення ризику, пов'язаного з мінами (mine risk reduction)

(2004)

заходи, які зменшують ймовірність і/або серйозність тілесної і матеріальної шкоди, нанесеної людям, майну або довкіллю. [Адаптовано з Настанови 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]. Зменшення ризику, пов'язаного з мінами, може бути досягнуте за допомогою фізичних заходів, таких як **розмінування, огороження або маркування, або шляхом зміни поведінки завдяки діяльності з інформування про мінну небезпеку (IMH).**

Знак мінної загрози (mine sign)

знак, який при розміщенні, як складова **системи маркування**, призначається для попередження населення про присутність **мін**.

Замінований район (mined area)

район, який є небезпечним з огляду на присутність **мін** або підозру щодо їх присутності. (КЗВПМ)

Мінне поле (minefield)

ділянка землі, що містить **міни**, встановлені за певним планом чи без плану. (AAP-6)

Моніторинг (monitoring)

(2009)

стосується постійної функції, що використовує систематичне збирання даних щодо вказаних індикаторів для надання керівництву і головним зацікавленим сторонам діючого проекту, програми чи політики показників ступеня поступу і досягнення цілей, а також поступу у використанні виділених коштів. (ОЕСР / DAC)

Моніторинговий орган (monitoring body)

організація, що, як правило, є елементом **НОПМД** і відповідає за управління і впровадження національної системи моніторингу.

Організація ІМН (MRE organisation)

(2009)

будь-яка організація, включаючи урядові, неурядові, організації громадянського суспільства (наприклад, жіночі організації, молодіжні організації, товариства червоного хреста і червоного півмісяця тощо), комерційні юридичні особи і військовий персонал (разом з миротворчими силами), які відповідають за проведення проектів чи виконання завдань ІМН. Організацією ІМН може бути генеральний підрядник, субпідрядник, консультант або агент. Термін «підрозділ ІМН» означає структурну одиницю організації, як би вона не називалася, що акредитована для проведення одного чи кількох встановлених видів діяльності з ІМН, таких як проект інформування громадськості, освітній проект на базі шкіл або оцінка проекту зв'язків з громадою щодо протимінної діяльності.

Партнер з ІМН (MRE partner)

(2004)

установа або агент у громаді, що постраждала від мін / ВЗВ, яка здатна працювати з організацією ІМН для сприяння, встановлення і впровадження проекту ІМН.

Боєприпас (munition)

комплектний пристрій, споряджений **вибуховими речовинами**, металевими вибуховими речовинами, піротехнічними засобами, ініціювальними зарядами або ядерними, біологічними чи хімічними матеріалами для використання у військових операціях, включаючи **підривні роботи**. (AAP6)

Примітка: У повсякденному використанні термін «боєприпаси» (у множині) може означати зброю, бойові припаси та обладнання.

Національний орган (national authority)

(2004)

у контексті **знищення запасів вибухових речовин** цей термін означає ... урядовий департамент(-и), організацію(-ї) або установу(-и) кожної країни, якому чи яким доручено здійснювати регулювання, управління та координацію знищення запасів вибухових речовин.

Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД) (National Mine Action Authority (NMAA))

(2009)

урядова організація, часто – міжвідомчий комітет, у країні, що постраждала від дії мін, на який покладено обов'язок регулювання, управління і координації **протимінної діяльності**.

Примітка: За відсутності **НОПМД**, може виявитися необхідним і належним для ООН, чи якогось іншого авторитетного міжнародного органу, взяти на себе певну частину або всі обов'язки і виконувати деякі або всі функції Центру протимінних операцій (ЦПМО) або – що відбувається рідше – функції самого НОПМД.

Нейтралізувати (neutralise)

дія встановлення запобіжних пристроїв, таких як заглушки чи штирі у **вибуховий** пристрій для попередження спрацьовування **підривника / детонатора** або запальника.

Примітка: Це не робить пристрій повністю безпечним, оскільки видалення запобіжників негайно зробить такий пристрій знову активним (див., **роззброїти**).

Примітка: **Міна** вважається нейтралізованою коли її, за допомогою зовнішніх засобів, було приведено у такий стан, в якому вона не здатна спрацьовувати при проходженні цілі, хоча вона може залишатися небезпечною у поведженні. (AAP-6)

Безіскровий матеріал (non-sparking material)

(2004)

матеріал, який не утворює іскри при ударі інструментами, камінням або коли сам матеріал ударяється об тверді поверхні.

Нетехнічне обстеження (non-technical Survey)

(2013)

означає збирання та аналіз даних, без використання технічних засобів, про присутність, тип, розподіл та оточення місць розташування мін / ВЗВ, з метою кращого визначення того, де є забруднення мінами / ВЗВ, а де його немає, і для підтримки визначення пріоритетності розблокування земель і процесів прийняття рішень шляхом надання доказів.

Операційний аналіз (OA) (Operational Analysis (OA))

Операційне дослідження (operational research)

(2009)

область досліджень, яка застосовує науково обґрунтований кількісний і якісний аналіз для надання допомоги в опрацюванні управлінських рішень стосовно операцій.

Операційне дослідження (operational research)

див. **Операційний аналіз (OA)**

Проміжний результат (output)

(2009)

у контексті оцінки протимінної діяльності цей термін означає.... продукти, капітальні товари і послуги, які отримано в результаті зовнішнього втручання у сферу протимінної діяльності. Проміжними результатами також можуть бути зміни, отримані в результаті зовнішнього втручання, які є актуальними для досягнення кінцевих результатів (такі, як розвиток місцевого потенціалу).

Кінцевий результат (outcome)

(2009)

*у контексті оцінки протимінної діяльності цей термін означає...*ймовірні або досягнуті короткострокові і середньострокові наслідки проміжних результатів зовнішнього втручання. Кінцеві результати пов'язані з «результативністю» відповідного втручання.

Деревностружкова плита (particle board)

(2009)

композитна плита, виготовлена з дрібних часток деревини, з'єднаних між собою; часто використовується як шаблон для випробування проникнення машин розмінування у ґрунт.

Постійна система маркування (permanent marking system)

система маркування, що має необмежений період використання і, зазвичай, вимагає обслуговування (див. **тимчасова система маркування**).

Засоби індивідуального захисту (ЗІЗ) (Personal Protective Equipment (PPE))

все спорядження та одяг для забезпечення захисту, що призначається для носіння або використання працівником під час роботи і захищає його проти одного чи кількох **ризиків** для його **безпеки** або **здоров'я**.

Пілотне випробування (pilot test)

процес перед початком широкомасштабного збирання даних, призначений для забезпечення того, щоб елементи проекту обстеження, такі як розгортання команди, збирання даних, звітність та адміністрація, функціонували як заплановано.

Політика (policy)

(2009)

визначає мету і цілі організації, а також визначає правила, стандарти і принципи діяльності, якими керується організація у досягненні цих цілей.

Оцінка після очищення території (post clearance assessment)

(2009)

обстеження для оцінки результативності та ефективності планування **протимінної діяльності, встановлення пріоритетів** і процесів виконання з метою підвищення продуктивності та результативності протимінної діяльності, моніторингу використання земель після очищення, забезпечення ясності, прозорості і правильного здійснення процесів встановлення пріоритетів, а також надання допомоги у виявленні проблем, з якими стикаються громади у трансформуванні проміжних результатів протимінної діяльності (наприклад, очищеної землі) у сталі **кінцеві результати** економічного розвитку.

Інспекція після очищення території (post clearance inspection)

(2004)

у контексті гуманітарного розмінування цей термін означає... процес вимірювання, вивчення, випробування чи іншого порівняння зразка **очищеної території** з вимогами щодо **очищення** території.

Післяпроектні послуги (ППП) (Post Design Services (PDS))

додаткові послуги, такі як постійна розробка і модифікація **обладнання** після його **приймання**.

Примітка: Післяпроектні послуги можуть використовуватися після початкового контракту для оновлення обладнання відповідно до зміни обставин і вимог.

Попередня розробка (ПР) (Preliminary Development (PD))

(2004)

планування, проектувально-інженерні роботи, необхідні для дослідження областей технічної непевності і надання детальних оцінок щодо тривалості та витрат, перш ніж буде прийняте рішення перейти до **повномасштабної розробки**.

Примітка: Під час попередньої розробки має існувати гнучкий взаємозв'язок між технічними специфікаціями та операційними вимогами.

Попереднє дослідження (preliminary study)

дослідження для надання уявлення про практичну здійсненність ідеї з точки зору технічних можливостей і витрат.

Попередній тест (pre-test)

процес на початку обстеження для перевірки ясності й відповідності вибраного інструментарію обстеження.

Капсуль (primer)

самодостатній **боєприпас**, який встановлюється в корпус заряду або підривний механізм і забезпечує запалювання метального заряду.

Принципал (principal)

(2004)

організація, що укладає з іншою організацією контракт на виконання необхідного заходу **протимінної діяльності**. Принципалом може бути **донор**, **НОПДМ**, організація, що виступає від імені НОПМД, комерційна організація чи будь-яка юридична особа, що зацікавлена у проведенні протимінної діяльності і залучає для виконання цієї роботи організацію з протимінної діяльності.

Визначення пріоритетів (priority-setting)

(2009)

процес прийняття рішення щодо того, які завдання повинні бути виконані першими, з огляду на обмежені ресурси і час. Визначення пріоритетів стосується всіх аспектів протимінної діяльності (інформування про мінну / ВЗВ небезпеку (ІМН), розблокування території «ленд-реліз», знищення запасів вибухових речовин та інформаційно-пропагандистська діяльність).

Закупівля (procurement)

процес досліджень, розробки і виробництва або купівлі, який провадить до приймання **обладнання** як такого, що придатне для використання, і який продовжується наданням запасних частин і **післяпроектних послуг** (ППП) протягом усього строку служби обладнання.

Зондування щупом (prodding)

процедура, що застосовується у процесі **розмінування**, у ході якої ґрунт зондується з метою виявлення присутності **мін** та / або **ВЗВ** під поверхнею землі (див. **підкопування**).

Програма (programme)

(2009)

група проектів або заходів, управління якими здійснюється скоординовано для забезпечення переваг, які б не були можливими або не були б такими економічно ефективними, коли б управління проектами та / або контрактами здійснювалося незалежно.

Проект (project)

(2004)

зусилля, в межах яких людські, матеріальні та фінансові ресурси організуються для виконання унікального змісту й обсягу робіт відповідно до певної специфікації, в межах обмежень вартості й часу, з тим, щоб досягти позитивної зміни, яка визначається кількісними і якісними параметрами.

Управління проектом (project management)

(2004)

процес, завдяки якому проект доводиться до завершення.

Захисний захід (protective measure)

засоби, що використовуються для зменшення **ризиків**. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Протокол V (Protocol V)

(2007)

Протокол V до **КЗЗ** щодо **вибухонебезпечних залишків війни**.

Примітка: Відповідно до Протоколу V, держави-учасники і сторони збройного конфлікту зобов'язані провести заходи з очищення територій від ВЗВ, їх видалення і знищення (ст. 3), а також реєструвати, вести і передавати інформацію щодо використання або залишення вибухових боєприпасів (ст. 4). Вони також зобов'язані здійснити всі можливі запобіжні заходи для захисту цивільного населення (ст. 5), а також гуманітарних місій та організацій (ст. 6). Держави-учасники, які мають можливість це зробити, повинні забезпечувати співпрацю і надавати допомогу в діяльності з маркування, очищення території від ВЗВ, їх видалення, знищення, а також допомоги постраждалим стосовно інших питань (ст. 7 і 8). Протокол V набув чинності 12 листопада 2006 року.

Прототип (prototype)

обладнання, компонент або субкомпонент, що якомога ближче відповідає кінцевій конструкції і стандарту виробництва.

Примітка: Прототипи використовуються для допомоги у розробці кінцевого стандарту виробництва та / або для демонстрації роботи чи відповідності специфікаціям.

Дистанційна перевірка (proximity verification)

діяльність щодо спостереження за **небезпечними районами, ураженими мінами / ВЗВ**, які були названі під час співбесіди з громадою.

Примітка: Спостереження обов'язково має проводитися з безпечного району і відповідно до застосованих протоколів.

Освіта населення (public education)

(2009)

процес, спрямований на підвищення загального рівня інформованості про **небезпеки, пов'язані з мінами та ВЗВ**, шляхом інформування громадськості, офіційної і неофіційної систем освіти.

Примітка: Освіта населення є підходом масової мобілізації, в межах якої доноситься інформація про безпеки, пов'язані з мінами та ВЗВ. Вона може набирати форми формальної чи неформальної освіти і може використовувати методи засобів масової інформації. Може існувати різниця у доступі до освіти між чоловіками, жінками, хлопцями і дівчатами. Вона може вплинути на донесення інформації про безпеки, пов'язані з мінами, і може вимагати прийняття різних навчальних методів, сигналів і матеріалу.

Примітка: У надзвичайній ситуації, з огляду на обмеження часу і брак наявних даних, це є найбільш практичним засобом донесення інформації про заходи безпеки. В інших ситуація процес освіти може підтримувати діяльність щодо **зв'язків з громадою**.

Розповсюдження інформації для населення (public information dissemination)

(2004)

інформація стосовно ситуації з **мінами і ВЗВ**, яка використовується для інформування чи подання оновленої інформації для чоловіків, жінок і дітей. Така інформація може зосереджуватися на окремих питаннях, таких як забезпечення дотримання вимог законодавства про заборону мін, або ж може застосовуватися для мобілізації громадської підтримки впровадження програми протимінної діяльності. Такі проекти, зазвичай, містять інформацію щодо зменшення ризику, але також можуть використовуватися для пропагування національної політики протимінної діяльності.

Якість (quality)

ступінь відповідності комплексу невід'ємних характеристик вимогам. (ISO 9000:2000)

Забезпечення якості (ЗЯ) (Quality Assurance (QA))

(2005)

елемент процесу управління якістю (УЯ) щодо надання впевненості у тому, що вимоги до якості будуть дотримані. (ISO 9000:2000)

Примітка: Метою забезпечення якості у процесі **гуманітарного розмінування** є підтвердження того, що управлінські практики та операційні процедури розмінування є належними, застосовуються і будуть досягати вказаної вимоги безпечним, результативним і ефективним способом. Внутрішній процес забезпечення якості буде здійснюватися самими **організаціями з розмінування**, проте зовнішні інспекції зовнішнім **моніторинговим органом** також повинні проводитися.

Контроль якості (КЯ) (Quality Control (QC))

елемент процесу управління якістю, зосереджений на забезпеченні дотримання вимог щодо якості. (ISO 9000:2000)

Примітка: КЯ стосується проведення *інспекції* готового продукту. У випадку гуманітарного розмінування, «продуктом» є **безпечна очищена від вибухонебезпек територія**.

Управління якістю (УЯ) (Quality Management (QM))

скоординовані заходи керівництва і контролю в організації по відношенню до **якості**. (ISO 9000:2000)

Випадкова вибірка (random sampling)

вибір **зразків** за допомогою процесу, який передбачає рівні шанси вибору кожного з об'єктів. Використовується як об'єктивний і неупереджений метод вибору районів для проведення **тестів**.

Растрові дані (raster data)

використання уявної сітки клітин для відображення ландшафту. Пункти рельєфу вводяться в пам'ять як окремі колонки / ряди сітки; лінії визначаються за допомогою серій пов'язаних клітин; а райони вирізняються як всі клітини, що складають елемент рельєфу.

Гексоген (RDX (1, 3, 5-triazacyclohexane))

(2005)

гексоген (RDX) є ще однією **вибуховою речовиною** військового призначення, що широко використовується у багатьох формулах боеприпасів. Гексоген має порівняно низьку чутливість; він має високу хімічну стабільність, хоча й нижчу, ніж **ТНТ**. З чистим і сухим гексогеном ніколи не працюють, з огляду на небезпеку випадкового **вибуху**. Він використовується як елемент вибухових сумішей, особливо пластичної вибухівки.

Обґрунтовано очікуване неправильне використання (reasonably foreseeable misuse)

(2004)

використання продукту, процесу чи послуги способом, який не передбачався постачальником, але який може бути обумовлений легко прогнозованою людською поведінкою. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Розпізнавальний об'єкт (recognition piece)

(2004)

металевий об'єкт, який підкладається під предмети, що підлягають тесту, для можливості їх розпізнавання за допомогою металошукача.

Зменшена територія (м²) (Reduced Land (m²))

(2013)

певний район, який визнаний таким, що не містить доказів наявності **мін / ВЗВ**, після проведення **технічного обстеження** підозрілих мінонебезпечних районів (**ПМНР**) і розмінованих мінонебезпечних районів (**РМНР**).

Пункт відліку (reference point)

Орієнтир (landmark)

фіксований пункт відліку на деякій відстані поза межами небезпечного району. Він повинен бути об'єктом на місцевості, який легко впізнати (наприклад, перехрестя доріг або міст) і який можна використовувати для допомоги в орієнтації під час руху до однієї чи кількох **опорних позначок**.

Примітка: У міжнародній практиці їх також часто називають геодезичними пунктами, коли вони стосуються попередньо виявленого у ході геодезичної розвідки місця, такого як триангуляційний пункт.

Система управління реляційною базою даних (СУРБД) (Relational Database Management System (RDMS))

на відміну від єдиної таблиці з численними полями для кожного введеного запису, СУРБД використовує ідентифікаційні коди для пов'язування багатьох таблиць даних. Коди, що використовуються, встановлюють зв'язки між таблицями даних. СУРБД є дуже ефективними для управління великими обсягами даних і дають змогу проведення детальних запитів для визначення зв'язків між даними, зібраними на основі різних записів.

Актуальність (relevance)

(2009)

у контексті оцінки протимінної діяльності цей термін означає... ступінь відповідності цілей проекту, програми чи політики вимогам бенефіціара, потребам країни, глобальним пріоритетам і правилам донора.

Надійність (reliability)

здатність **обладнання**, компонента чи субкомпонента виконувати потрібну функцію за вказаних умов протягом вказаного періоду часу.

Достовірна інформація (для протимінної діяльності) (reliable (mine action) information)

(2009)

інформація, що вважається прийнятною Національним органом з питань протимінної діяльності (**НОПМД**) для проведення операцій розмінування.

Процедура знешкодження (ПЗ) (Render Safe Procedure (RSP))

Застосування спеціальних методів та інструментів знешкодження вибухонебезпечних предметів (**ЗВНП**) для забезпечення перерви функціонування або відділення необхідних компонентів для попередження несанкціонованої **детонації**.

Залишковий ризик (residual risk)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає..... ризик, який залишається після виконання всіх необхідних заходів для видалення та / або знищення всіх небезпек, пов'язаних з мінами або **ВЗВ**, з **визначеного району** на **визначену глибину**. [Модифікація з Настанови 51 ISO (Modified from [ISO Guide 51]:1999]

Ризик (risk)

поєднання ймовірності настання **шкоди** і серйозності такої **шкоди**. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51]:1999(E)]

Аналіз ризику (risk analysis)

систематичне використання наявної інформації для ідентифікації **небезпек** та оцінки **ризиків**. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51]:1999(E)]

Визначення ризику (risk assessment)

загальний процес, який охоплює **аналіз ризику** й **оцінку ризику**. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51]:1999(E)]

Оцінка ризику (risk evaluation)

процес, який ґрунтується на аналізі ризику для визначення того, чи досягнуто **припустимого ризику**. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51]:1999(E)]

Зменшення ризику (risk reduction)

дії щодо зниження ймовірності, негативних наслідків або того й іншого, пов'язаних з конкретним **ризиком**.

Безпечний (safe)

(2009)

відсутність ризику. Зазвичай, термін «припустимий ризик» є більш відповідним і точним.

Примітка: У контексті **боєприпасів**, термін «безпечний» стосується «безпечного положення» **підричника / детонатора / запала**.

Безпека (safety)

зменшення ризику до припустимого рівня. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51]:1999(E)]

Зразок (sample)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає..... одну чи більше 1,0 м² одиниць земельної площі, довільно вибраних на ділянці.

Розмір зразка (sample size)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... число 1,0 м² одиниць земельної площі у зразку.

Вибірка зразків (sampling)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... певну процедуру, за допомогою якої частина або частини району **очищеної від мін / ВЗВ / боєприпасів території** беруться для випробування, як такі, що є репрезентативними для всього такого району.

План вибірки зразків (sampling plan)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... конкретний план, який вказує на число одиниць землі площею 1,0 м² з кожної ділянки, які мають інспектуватися (розмір зразка або серії розмірів зразків), а також пов'язані з цим критерії визначення прийнятності такої ділянки (число випадків приймання і відмови у прийманні).

Запах (scent)

специфічний запах.

Утворення вторинних осколків (secondary fragmentation)

при **вибуховій** події, утворення осколків, які початково не були складовою частиною міни / ВЗВ.

Механізм самознищення (self-destruction mechanism)

(2009)

вбудований автоматично-функціонуючий механізм, який є додатком до основного запалювального пристрою боєприпасу і забезпечує знищення боєприпасу, в який він вбудований. (ККБ)

Самонейтралізація (self-neutralisation)

дія, спричинена за допомогою пристрою, що є невід'ємною складовою міни, який робить міну недіючою, але не обов'язково безпечною в поводженні. У сухопутних мінах цей процес може бути зворотним. (AAP-6)

Деагреговані дані за статтю і віком (ДДСВ) (sex and age disaggregated data (SADD))

(2009)

сукупність даних, яка містить детальну інформацію щодо статі та віку, і яка допомагає дізнатися, хто є постраждалим – чоловіки чи жінки, хлопці чи дівчата – і для кого з них ризик є найбільшим, і таким чином допомагає уникнути надання нецільових послуг. Дані про населення, уражене кризою, завжди повинні розподілятися за віком і статтю та іншими значущими факторами, такими як етнічна приналежність або релігія.

Вказаний район (specified area)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... район, щодо якого було укладено контракт або узгодження проведення діяльності очищення від мін або ВЗВ, як це визначає НОПМД або організація, що діє від його імені.

Вказана глибина (specified depth)

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... глибину, на яку за контрактом або узгодженням **вказаний район** має бути очищений від **небезпек, пов'язаних з мінами і ВЗВ**, як це визначає НОПМД або організація, що діє від його імені.

Заданий рівень якості (ЗРЯ) (Specified Quality Limit (SQL))

у контексті **гуманітарного розмінування** цей термін означає... показник **якості**, який вимагається від операцій **очищення** території від мін.

Примітка: Для цілей приймання результатів процесу **вибірки зразків**, заданий рівень якості (ЗРЯ) є вказаною межею між тим, що може вважатися обґрунтованим як середній показник процесу, а що ні. Цей рівень має бути досяжним для виробника (**організації з розмінування**) але прийнятним для споживача (**НОПМД** або установи, що укладає контракт).

Примітка: У випадку **очищення території від мін і ВЗВ**, показник заданого рівня якості вказує на середній рівень забруднення (з точки зору числа невідповідних вимогам предметів на квадратний метр), досягнутий після тривалого і стабільного виконання процесу.

Спонсор (sponsor)

спонсором **випробування обладнання** є орган, який вимагає проведення такого випробування.

Примітка: У більшості випадків спонсором є міжнародна організація, національні **ЦПМО, донор** або **організація з розмінування**.

Стандарт (standard)

стандарт – це письмова угода, що містить технічні специфікації чи інші точні критерії, які мають послідовно застосовуватися як правила, керівні принципи, або визначення характеристик для забезпечення того, щоб матеріали, продукти, процеси і послуги, відповідали своєму призначенню.

Примітка: **Стандарти протимінної діяльності** спрямовані на покращення безпеки й ефективності протимінної діяльності шляхом підтримки процедур і практик, яким віддається перевага, як на рівні штаб-квартири, так і на місцях. Щоб бути ефективними, стандарти повинні піддаватися визначенню, вимірюванню, бути досяжними і піддаватися перевірці.

Стандартні оперативні процедури (СОП) (Standard Operating Procedures (SOPs))

Постійнодіючі оперативні процедури (ПОП) (Standing Operating Procedures (SOPs))

інструкції, що визначають метод, якому віддається перевага, або поточно застосовуваний метод виконання оперативного завдання чи заходу.

Примітка: Метою цих процедур є сприяння застосуванню визнаних і вимірюваних ступенів дисципліни, однаковості, послідовності й уніфікації в межах організації для покращення оперативної результативності і безпеки. СОП повинні відображати місцеві вимоги і обставини.

Постійнодіючі оперативні процедури (ПОП) (Standing Operating Procedures (SOPs))

див. **Стандартні оперативні процедури (СОП) (Standard Operating Procedures (SOPs))**

Виклад оперативних потреб (ВОП) (Statement of Operational Need (SON))

(2004)

документ, в якому описуються оперативні потреби **користувача**.

Примітка: ВОП має готуватися **користувачем**, який визначив потреби, або **спонсором**, який виступає від імені користувача.

Виклад технічних вимог (ВТВ) (Statement of Requirement (SOR))

документ, в якому подається детальний виклад характеристик і робочих параметрів, які очікуються від обладнання, на основі найкращого рішення.

Виклад завдань і проміжних результатів (ВЗПР) (Statement of Tasks and Outputs (STO))

документ, який викладає потреби **користувача** у широкому сенсі, з описом завдань, які має виконувати обладнання і ключових характеристик, з наголосом на проміжному результаті, а не засобах його досягнення з тим, щоб дати змогу проведення повного розгляду альтернативних рішень.

Запаси (stockpile)

у контексті *протимінної діяльності* цей термін означає.... великі накопичені запаси вибухонебезпечних предметів (ВНП).

Знищення запасів (stockpile destruction)

(2009)

фізична процедура знищення, спрямована на постійне зменшення запасів вибухових боєприпасів.

Суббоєприпас (submunition)

будь-який **боєприпас**, який для виконання свого завдання відділяється від материнського боєприпасу. (AAP-6)

Міни або боєприпаси, які є складовою касетної бомби (**КБ**), артилерійського снаряду чи боєголовки ракети.

Геодезичний знак (survey marker)

(2004)

тривкий і довговічний знак, який використовується для допомоги в управлінні позначеною і **очищеною територією** під час операцій **розмінування**.

Постраждала особа (survivor)

(2012)

чоловік, жінка або дитина, яким завдано шкоди в результаті **нещасного випадку, пов'язаного з міною, ВЗВ або касетним боєприпасом**.

Допомога постраждалим особам (survivor assistance)

див. **допомога жертвам (victim assistance)**

Підозрюваний небезпечний район (ПМНР) (Suspected Hazardous Area (SHA))

(2013)

район, щодо якого існує обґрунтована підозра у забрудненні **мінами / ВЗВ** на підставі непрямих доказів присутності мін / ВЗВ.

Сталість(sustainability)

(2009)

у контексті *оцінки протимінної діяльності* цей термін означає... продовження дії користі, отриманої в результаті проведення **інтервенції з протимінної діяльності** після завершення надання основної допомоги.

Систематичне розслідування (systematic investigation)

(2013)

систематичний процес застосування **технічного обстеження** у районах **ПМНР / РМНР**. Цей процес, як правило, застосовується у тих випадках, коли в межах ПМНР / РМНР немає районів, які з більшою ймовірністю можуть містити міни / ВЗВ ніж інші райони.

Цільове розслідування (targeted investigation)

(2013)

розслідування під час технічного обстеження певних районів в межах ПМНР / РМНР, які з більшою ймовірністю можуть містити міни / ВЗВ.

Ідентифікаційний номер завдання (ІН) (task identification number (ID))

унікальний номер, який використовується для позначення **небезпечного району**. Ідентифікаційні номери завдань призначаються **НОПМД**.

Технічне обстеження (technical survey)

(2013)

означає збирання та аналіз даних (з використанням належних технічних засобів) про присутність, тип, розподіл та оточення місць забруднення мінами / ВЗВ, для кращого визначення наявності або відсутності забруднення мінами / ВЗВ і для підтримки визначення пріоритетності розблокування земель «ленд-реліз» та процесів прийняття рішень шляхом наведення доказів.

Тест (test)

визначення однієї чи більше характеристик відповідно до певної процедури. (ISO 9000:2000)

Тест і оцінка (ТіО) (Test and Evaluation (T&E))

заходи, пов'язані з випробуванням апаратного і програмного забезпечення.

Примітка: Ці заходи охоплюють формулювання і використання процедур і стандартів, зведення та обробку даних, а також визначення й оцінку результатів **тесту** і оброблених даних критеріям, таким як визначені **стандарт**и і специфікації.

Випробувальний майданчик (test site)

(2005)

майданчик, на якому підготовлений ряд квадратів або проходів для проведення випробувань в межах операційної акредитації команд собак мінно-розшукової служби (MPC).

Захищений від крадіжки (theft resistant)

(2004)

конструкція, призначена утримати від проникнення і / або створити труднощі при спробі незаконного проникнення до об'єктів, які використовуються для зберігання вибухових речовин.

ТНТ (тринітротолуол) (TNT (2, 4, 6 Trinitrotoluene))

одна з найбільш широко використовуваних військових бризантних **вибухових речовин**. TNT є дуже стабільним, негігроскопічним і порівняно нечутливим до поштовхів, тертя, ударів та електростатичної енергії. TNT є найбільш широко розповсюдженим типом вибухової речовини, що використовується в **мінах** і **боєприпасах**.

Припустимий ризик (tolerable risk)

ризик, який приймається у певному контексті на основі поточних цінностей суспільства. [Настанова 51 ISO ([ISO Guide 51):1999(E)]

Випробування (trial)

серія **тестів**, організована системно, окремі її результати приводять до загальної оцінки компонента, **обладнання** чи системи.

Триангуляція (triangulation)

(2009)

у контексті **оцінки протимінної діяльності** цей термін означає... використання численних теорій, джерел або типів інформації, або типів аналізу для перевірки й обґрунтування певного визначення. Джерелами інформації не обов'язково мають бути люди, і такі джерела включають документи, мапи, фотографії, супутникові зображення тощо.

Поворотний пункт (turning point)

(2004)

фіксований пункт на землі, який вказує на зміну напрямку периметра **небезпечного району**. Він повинен бути чітко позначений і зареєстрований. Металеві об'єкти, що знаходяться в землі, повинні використовуватися для позначення всіх поворотних пунктів як постійні орієнтири на майбутнє.

Бомбочка, що не вибухнула (unexploded bomblet)

(2009)

одна з вибухових бомбочок, які було розкидано, скинуто чи іншим чином відділено від касети і яка не вибухнула, як планувалося. (ККБ)

Боєприпаси, що не вибухнули (НВБ) (Unexploded Ordnance (UXO))

Вибухонебезпечний предмет (ВНП), підготовлений до використання або використаний шляхом встановлення капсуля, запала / підричника / детонатора, переведення в бойове положення або іншим чином. Він міг бути вистрілений, скинутий, запущений або випущений, проте не вибухнув або через несправність, або конструкцію, або з будь-якої іншої причини.

Суббоєприпас, що не вибухнув (unexploded submunition)

(2009)

один з вибухових суббоєприпасів, які було розкидано або вивільнено, чи іншим чином відділено від касетного боєприпасу, який не вибухнув, як планувалося. (ККБ)

Єдина ціна (unit rate)

(2004)

тарифи, узгоджені і прийняті для конкретно оцінених видів і обсягів діяльності, вказаних у контракті.

Служба ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) (United Nations Mine Action Service (UNMAS))

(2004)

координаційний центр в межах системи ООН щодо всіх питань, пов'язаних з протимінною діяльністю.

Примітка: ЮНМАС є установою у структурі Секретаріату ООН, яка відповідає перед міжнародною спільнотою за розробку і підтримку стандартів **МСПМД**.

Примітка: ЮНІСЕФ є координаційним центром для діяльності з інформування про мінну небезпеку (**ІМН**) в межах керівних принципів загальної координації ЮНМАС.

Користувач (user)

(2009)

чоловік, жінка чи організація, які будуть експлуатувати обладнання.

Примітка: Для цілей протимінної діяльності, користувач також може визначатися як «сукупність інформованих і авторитетних поглядів щодо потреб національних комерційних у неурядових користувачів сьогодні та у майбутньому».

Валідація (validation)

акт ратифікації, що має місце після завершення процесу верифікації.

Векторні дані (vector data)

використання координат X, Y для зазначення місцеположення трьох основних типів елементів рельєфу: пункти, лінії і райони.

Примітка: Пункти (міста, місця інцидентів тощо) представлені однією парою координат X, Y. Лінії (дороги, ріки тощо) представлені серією координатних пунктів X, Y, з'єднаних у певному порядку. Райони або багатокутники (озера, обмежені простори тощо) позначені набором координат X, Y, які замикаються на себе і свідчать про наявність внутрішнього простору.

Верифікація (verification)

підтвердження, шляхом надання об'єктивних доказів, того, що вказані вимоги було виконано. (ISO 9000:2000)

Жертва / постраждала особа (victim)

(2012)

особи, які індивідуально або колективно зазнали фізичної, емоційної і психологічної травми, економічних втрат або істотного порушення їх основних прав через дії або бездіяльність, пов'язану з використанням мін або присутність ВЗВ. Жертвами вважаються безпосередньо постраждалі особи, їхні родини і громади, які постраждали від сухопутних мін і ВЗВ.

Примітка: У контексті **допомоги жертвам** термін «жертва» може включати утриманців чи інших найближчих осіб постраждалого він міни / ВЗВ, тому він має більш широке значення, ніж термін «особа, що вижила».

Допомога жертвам / постраждалим (victim assistance)

Допомога постраждалим особам (survivor assistance)

(2004)

стосується всієї допомоги: гуманітарної допомоги, втіхи і підтримки, – що надаються жертвам (включно з особами, що вижили), з метою зменшення негайних і довгострокових медичних і психологічних наслідків їх травми.

Відвідувач (visitor)

(2004)

для цілей МСПМД, особа, що не є членом **організації з розмінування** або **працівником, зайнятим в операціях з розмінування**, акредитованим **НОПМД**.

Примітка: У тих обставинах, коли **НОПМД** не має системи **акредитації**, сама організація з розмінування повинна визначати статут осіб, які не є співробітниками.

Білий фосфор (БФ) (White Phosphorous (WP))

(2004)

хімічна речовина, що створює димову завісу і горить при контакті з повітрям (має сильний ефект ураження живої сили у разі прямого контакту).

Робоче місце (workplace)

всі місця, де співробітникам необхідно бути або через які необхідно проходити у зв'язку з їх роботою, і які знаходяться під прямим чи непрямим контролем працедавця.
[Рекомендація МОП №164]

Реєстр поправок

Внесення поправок до МСПМД

Серія стандартів МСПМД підлягає офіційному перегляду на трирічній основі, проте це не виключає внесення поправок в межах цих трирічних періодів з причин операційної безпеки й ефективності або ж для редакційних цілей.

При внесенні поправок до цього МСПМД, їм надається номер, а дата і загальна інформація про відповідну поправку відображаються у нижченаведеній таблиці. Поправка також буде вказана на титульній сторінці МСПМД шляхом її зазначення під датою видання і фразою «містить поправку номер(-у) 1 тощо».

Після завершення офіційного огляду кожного МСПМД можуть випускатися нові видання. Поправки аж до самої дати нового видання будуть внесені до нового видання і таблиця реєстру поправок буде очищена. Після цього реєстрація поправок почнеться знову до того часу, поки не буде проведено новий огляд.

Версіями МСПМД з найпізнішими поправками є версії, розміщені на веб-сайті МСПМД за адресою www.mineactionstandards.org.

Номер	Дата	Інформація про поправку
1	01 грудня 2004р.	1. Зміни форматування. 2. Незначні зміни у редагуванні тексту. 3. Істотні зміни: a) <u>Нові визначення термінів</u>: залишені вибухонебезпечні боєприпаси (ЗВНБ); угода; машина відбору проб повітря; аудит; незнешкоджений елемент бомби (НЕБ); буферна зона; домовленість, досягнута в межах Робочої групи ЄКС (ДРГ ЄКС); контракт; підрядник; контракт з оплатою витрат; працівник, зайнятий в операціях з розмінування; майданчик проведення розмінування; організація зі знищення; пластичність; освіта; виділення; епідемічна хвороба; протигазна коробка; фільтрувальний патрон; контейнер фільтра; контракт з твердою ціною; гнучка труба чи трубка; форс-мажор; підготовка ґрунту; обробка ґрунту; шкідлива подія; небезпечна ситуація; історична перевірка; МАПТ (IATA); i/m; i/v; вільні від впливу; інспекція; обстеження впливу мін (ОВМ); лист-угода; механічне застосування; Координаційний центр з проведення протимінних операцій (КЦПМО); організація з протимінної діяльності; інформованість про міни; вільний від мін; ризик, пов'язаний з мінами; зменшення ризику, пов'язаного з мінами; мінобезпечний; рівень мінної загрози (PM3); організація з ІМН; партнер з ІМН; національний орган; позитивний, негативний і бланковий фільтри; інспекція після очищення території; профілактичне технічне обслуговування; принципал; програма; проект; управління проектом; пропозиція; розповсюдження інформації для населення; карантин; обґрунтовано очікуване неправильне використання; розпізнавальний об'єкт; достовірна інформація (для протимінної діяльності); коротке замикання; сталь; цільова речовина; тендер; процес проведення тендеру; випробувальний майданчик; захищений від крадіжки; межа міцності (при розтягуванні); єдина ціна; сільське розмінування; відвідувач; стійкий до атмосферних впливів; білий фосфор (БФ). (72 визначення). b) <u>Видалені визначення</u>: експертний висновок; очищення території за допомогою механічних засобів; громадська інформація. c) <u>Змінені визначення</u>: акредитація; скорочення площі замінованого району; опорна позначка; квадрат; зона проведення інструктажу; ділянка для спалювання; виключений район (лише примітка); очищений район (лише примітка); зв'язки з громадою (і примітка); контрольна зона або пункт; критична невідповідність; демілітаризація (лише примітка); спеціаліст з розмінування; розмінувальний підрозділ; ділянка проведення підривних робіт; знищення; виявлення; майданчик утилізації; учбовий; загальна оцінка протимінної діяльності (ЗОПМД) (і примітка); здоров'я; інспекція; ІМСМА (лише примітка); інцидент (лише зміна посилання); інертний; проміжний пункт; ліцензія; логістичне видалення; склад; протимінна діяльність; Інформування про міну безпеку (ІМН); моніторинг; безіскровий матеріал; попередня розробка (ГР) (лише примітка)(включає зміну дієслова "must" на "should"); забезпечення якості (ЗЯ); виклад оперативних потреб (ВОП); геодезичний знак; особа, що вижила (сухопутна міна / ВЗВ); технічне обстеження; загроза; поворотний пункт; Служба ООН з питань протимінної діяльності (ЮНМАС)(лише примітка); придатний до використання район (лише примітка); жертва; допомога жертвам.

2	23 липня 2005р.	- Пункт 1, зміна сфери застосування. - Пункт 2, новий підпункт п). - <u>Нові визначення термінів</u>: очищення району боїв (ОРБ); європейський стандарт (ЄС); вибухові залишки війни (ВЗВ). (3 визначення). - <u>Видалені визначення</u>: машина відбору проб повітря; буферна зона; пластичність; виділення; епідемічна хвороба; протигазна коробка; фільтрувальний патрон; контейнер фільтра; контракт з твердою ціною; гнучка труба чи трубка; історична перевірка; i/m; i/v; МАПТ I.A.T.A.; мінобезпечний; рівні мінної загрози; організатор; позитивні, негативні і бланкові фільтри; профілактичне технічне обслуговування; карантин; коротке замикання; цільова речовина; межа міцності; стійкий до атмосферних впливів; небажаний запах; придатний до використання район. (25 визначень). - <u>Змінені визначення</u>: залишені вибухонебезпечні боєприпаси (ЗВНБ); приймання; квадрат; майданчик для спалювання; підрядник; ДНТ (динітротолуол); учбовий боєприпас; знешкодження вибухонебезпечних предметів (ЗВНП); передача; інформування про мінну небезпеку (ІМН); забезпечення якості (ЗЯ); гексоген; випробувальний майданчик.
3	01 серпня 2006р. 01 грудня 2007р.	- Незначні зміни / доповнення до першого і другого абзаців передмови. - <u>Нове визначення</u>: довкілля; екологічні аспекти; вплив на довкілля; Система екологічного менеджменту (СЕМ); екологічна політика; стратегія досягнення гендерної рівності; підозрюваний небезпечний район (ПМНР). (7 визначень). - <u>Видалені визначення</u>: обробка ґрунту; зона небезпеки ураження осколками; механічне застосування; мінна загроза; і загроза. (5 визначень). - <u>Змінені визначення</u>: аудит; і додано додаткове визначення «оцінки». - Включення терміну «ВЗВ». - Видалення терміну «загроза» із всього глосарію. - Змінено визначення ДРГ та ІМСМА. - Нові визначення: поле бою, КЗЗ, оцінка впливу на довкілля, інтрузивна машина, машина, операції механічного розмінування, підрозділ механічного розмінування, механічні інструменти. - Примітка додана до пункту 1 «сфера застосування» – зміни і нове визначення включають дату.
4	30 червня 2009р.	- Нові або змінені визначення, для яких вказано «2009» у дужках під словом або терміном. - Видалені визначення: відчуження, скорочення площі замінованого району, розвиток, детонація, освіта, настановна, обстеження рівня 2, пропозиція, фундаментальні дослідження, скорочена площа району, наукові дослідження, підкопування, тендер і процес проведення тендеру.
5	01 серпня 2012р.	- Оновлено для включення визначення МТНБ (IATG). - Оновлені визначення «постраждалі особи» і «жертви». - Видалені визначення: донор, підрозділ механічного розмінування, стандарти (повторення), тимчасова система маркування. - Незначні типографські поправки.
6	8 травня 2013р.	- Переглянуто щодо впливу нового поняття «розблокування території ленд-реліз» МСПМД - Модифіковані визначення: ПМНР, РМНР, технічне обстеження (ТО), нетехнічне обстеження (НТО), очищення, розблокування території (РТ), всі необхідні заходи, цільове розслідування, систематичне розслідування, виключена територія, очищена територія. - Нові визначення термінів: «зменшена територія» і «саморобний вибуховий пристрій» (СВП). - Видалені визначення: ВМНР. - Номер поправки включений до заголовка і колонтитулу.